

RiR 2026:16

Arbetet mot illegala skjutvapen

– brister i styrning, uthållighet och träffsäkerhet

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen med uppgift att granska statliga myndigheter och verksamheter. Vi bedriver både årlig revision och effektivitetsrevision. Genom ett grundlagsskyddat oberoende har Riksrevisionen ett starkt mandat och är en viktig del av riksdagens kontrollmakt som bidrar till förbättringar och demokratisk insyn.

Denna rapport har tagits fram inom effektivitetsrevisionen, vars uppgift är att granska hur effektiv den statliga verksamheten är. Vi lämnar även rekommendationer för att förbättra den granskade verksamheten. Effektivitetsgranskningar lämnas direkt till riksdagen som bereder dem tillsammans med en svarsskrivelse från regeringen.

Riksrevisionen

RiR 2026:16

ISBN 978-91-7086-755-2

ISSN 1652-6597

Tryck: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2026

Beslutad: 2026-09-03
Diarienummer: 2025/0701
RiR 2026:16

Till: Riksdagen

Härmed överlämnas enligt 9 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. följande granskningsrapport:

Arbetet mot illegala skjutvapen

– brister i styrning, uthållighet och träffsäkerhet

Riksrevisionen har granskat om staten arbetar effektivt för att minska förekomsten av illegala skjutvapen i Sverige. Resultatet av granskningen redovisas i denna granskningsrapport. Den innehåller slutsatser och rekommendationer som avser Polismyndigheten, Tullverket och regeringen.

Riksrevisorn Christina Gellerbrant Hagberg har beslutat i detta ärende. Revisionsledaren Sara Kramers har varit föredragande. Revisionsledaren Matilda Loborg, revisionsdirektören Per Dackenberg samt enhetschefen Jesper Antelius har medverkat i den slutliga handläggningen.

Christina Gellerbrant Hagberg

Sara Kramers

För kännedom

Regeringskansliet; Justitiedepartementet, Finansdepartementet
Polismyndigheten, Tullverket

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	9
1.1 Motiv till granskning	9
1.2 Övergripande revisionsfråga och avgränsningar	11
1.3 Bedömningsgrunder	12
1.4 Metod och genomförande	15
2 Bakgrund	18
2.1 Polismyndighetens arbete mot illegala skjutvapen	19
2.2 Tullverkets arbete mot illegala skjutvapen	20
2.3 Nationellt skjutvapencenter	21
2.4 Internationell verksamhet	22
3 Information sammanställs och analyseras i för låg utsträckning	23
3.1 Bristande system för att sammanställa och analysera information	23
3.2 Otillräckligt informationsutbyte mellan myndigheterna	28
3.3 Utbytet av information internationellt har förbättrats	34
3.4 Lägesbilder matchar inte verksamheternas behov fullt ut	35
3.5 Flera uppgifter för att kunna följa upp arbetet mot skjutvapen sammanställs inte	38
4 Myndigheterna inriktar inte verksamheten tillräckligt utifrån kunskap	40
4.1 Tullverkets bristande kapacitet försvårar prioriteringar	40
4.2 Polismyndigheten utnyttjar inte hela sin kapacitet	44
4.3 Myndigheterna använder inte den samlade kunskapen om illegala skjutvapen för att utveckla organiseringen av arbetet	48
4.4 Det behövs mer utbildning, stödmaterial och verktyg	51
5 Slutsatser och rekommendationer	55
5.1 Brister i förmåga att samla in, strukturera och analysera information	55
5.2 Saknas plan för hur arbetet mot illegala skjutvapen ska stärkas och bedrivs långsiktigt	57
5.3 Tullverket saknar praktiska möjlighet att identifiera rätt objekt och genomföra kontroller	59
5.4 Ökade befogenheter har stärkt arbetet mot illegala skjutvapen	60
5.5 Aktivt internationellt arbete viktigt	60
5.6 Rekommendationer	60
Ordlista	62
Referenslista	65

Sammanfattning

Skjutvapenvåldet i Sverige är i hög grad kopplat till kriminella nätverk och konflikter i den kriminella miljön. Under slutet av 2010-talet och början av 2020-talet ökade antalet skjutningar och dödsskjutningar. Utvecklingen har därefter vänt nedåt, men skjutvapenvåldet utgör fortfarande en central del av den grova organiserade brottsligheten. Tillgången på illegala skjutvapen i Sverige uppskattas till cirka 3 000–5 000. En stor del av de skjutvapen som påträffas i kriminella miljöer bedöms ha smugglats in i landet vid något tillfälle. Det är därför viktigt att Tullverket effektivt kan upptäcka och beslagta skjutvapen vid gränserna. I dagsläget är det dock få vapen som upptäcks vid gränsen, vilket ställer höga krav på att Polismyndigheten har god förmåga att hitta och beslagta de vapen som kommit in i landet.

Granskningen visar att Tullverket och Polismyndigheten bedriver ett viktigt arbete mot illegala skjutvapen. Arbetet är trots det inte tillräckligt effektivt och behöver därför stärkas i flera avseenden.

Bristande informationshantering och uppföljning

Tullverkets och Polismyndighetens förmåga att inhämta, sammanställa och analysera information är otillräcklig. Informationen är ofta utspridd och svår att söka i. Det leder till manuellt merarbete och mindre utrymme för analys och proaktivt underrättelsearbete. Även uppföljningen av arbetssätt och träffsäkerhet är bristfällig, vilket försvårar styrning, prioriteringar och lärande. Sammantaget gör detta att myndigheternas kunskap och kapacitet inte används effektivt. Förutsättningarna för ett mer träffsäkert och långsiktigt arbete mot illegala skjutvapen behöver därför stärkas.

Det saknas en strategi och styrningen är svag

Polismyndigheten och Tullverket saknar en långsiktig och sammanhållen strategi för arbetet med att minska förekomsten av illegala skjutvapen. Den höga våldsnivån har bidragit till att Polismyndigheten i stor utsträckning arbetar reaktivt och händelsestyrt, vilket har trängt undan ett mer uthålligt arbete mot tillförsel, distribution och andra möjliggörare.

Nationellt skjutvapencenter har byggts upp med spetskompetens och bidrar bland annat till att klustra skjutvapen. Men verksamhetens genomslag begränsas av otydlig styrning, svag organisatorisk förankring och sårbar bemanning. Arbetet är personberoende och centret saknar delvis nödvändiga funktioner, vilket minskar uthålligheten. Inte heller de regionala vapennaven (Polismyndigheten) och kunskapscentren (Tullverket) har etablerats som avsett. Orsakerna är bland annat otydlig implementering och bristande analys av behov och roller.

Uthålligheten är begränsad

Polismyndigheten har begränsad förmåga att driva vapenutredningar uppåt i distributionskedjorna, och tidsfrister samt resursprioriteringar gör att bakspårning (åtgärder för att spåra ett beslagttaget skjutvapen bakåt; se faktaruta i avsnitt 1.3) ofta avstannar. Tullverket har samtidigt svårt att arbeta uthålligt och strategiskt mot vapensmuggling på grund av bristande kapacitet och svårigheter med att dela information. Det skapar omfattande luckor i gränskontrollen, och gör det svårare att upptäcka och beslagta illegala vapen vid gränsen. Brist på skannrar och lämpliga kontrolllokaler försämrar också möjligheten att upptäcka vapensmuggling.

Rekommendationer

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer.

Till regeringen

- Lämna tilläggsdirektiv till pågående utredningar om myndigheternas hantering av personuppgifter enligt brottsdatalagen (dir. 2026:17 samt dir. 2026:28) om att utreda möjligheterna att gemensamt bearbeta information.

Till Tullverket och Polismyndigheten

- Säkerställ omgående att den brottsbekämpande verksamheten har tillgång till nödvändiga it-system, samt nyttja de tekniska möjligheter som finns att använda automatiska system för att leta mönster i stora mängder data.
- Utred vilka möjligheter som finns att dela och gemensamt bearbeta information inom ramen för gällande regelverk i avvaktan på resultaten av de utredningar som pågår på området.

Till Tullverket

- Förbättra uppföljningen av beslag och kontroller samt ta fram rutiner för hur uppgifter ska registreras i systemet för att kunna prioritera resurser dit risken för smuggling är som störst.
- Avsätt personal att tjänstgöra vid nationellt skjutvapencenter, fredat och fysiskt på plats hos Polismyndigheten.
- Fullfölj anskaffningen av kontrollredskap, framför allt fasta och mobila skannrar för att kunna genomsöka fordon efter skjutvapen och annat förbjudet gods, så snart som möjligt.
- Säkerställ att behoven avseende personalstyrka inom den brottsbekämpande verksamheten blir uppfyllda så snart det kan ske.

Till Polismyndigheten

- Klargör syfte och arbetsuppgifter för nationellt skjutvapencenter och se till att centret får de förutsättningar som krävs för att kunna bedriva ett effektivt och uthålligt arbete.
- Säkerställ att det finns nationell och regional kapacitet att långsiktigt arbeta mot möjliggörare som förser den illegala marknaden med skjutvapen.

1 Inledning

1.1 Motiv till granskning

Skjutvapenvåldet i Sverige har ökat under de senaste två decennierna. Under perioden 2018–2021 skedde en tredjedel av det totala dödliga våldet i Sverige inom den kriminella miljön med skjutvapen.¹ En europeisk jämförelse visar att det avlider betydligt fler personer i Sverige till följd av skjutvapenvåld i förhållande till befolkningsmängd jämfört med Europas genomsnitt.²

Skjutvapenvåldet, i synnerhet det dödliga, har framför allt koncentrerats till storstadsregionerna. Polisregionerna Stockholm och Syd har haft flest dödade respektive skadade med skjutvapen de flesta åren under perioden 2017–2025, följt av polisregion Väst.

Diagrammet nedan visar det totala antalet skjutningar³ under perioden 2017–2025. Antalet skjutningar har minskat under de senare åren, men från en hög nivå.⁴ Samtidigt är det viktigt att skilja mellan antalet skjutningar och tillgången på illegala skjutvapen. En möjlig förklaring till minskningen är att flera personer som har anstiftat eller organiserat skjutningar har dömts och sitter frihetsberövade. Tillgången på illegala skjutvapen bedöms dock fortsatt som god. Därför är det angeläget att Tullverket och Polismyndigheten fortsätter arbeta proaktivt och systematiskt för att reducera tillgången på illegala skjutvapen.

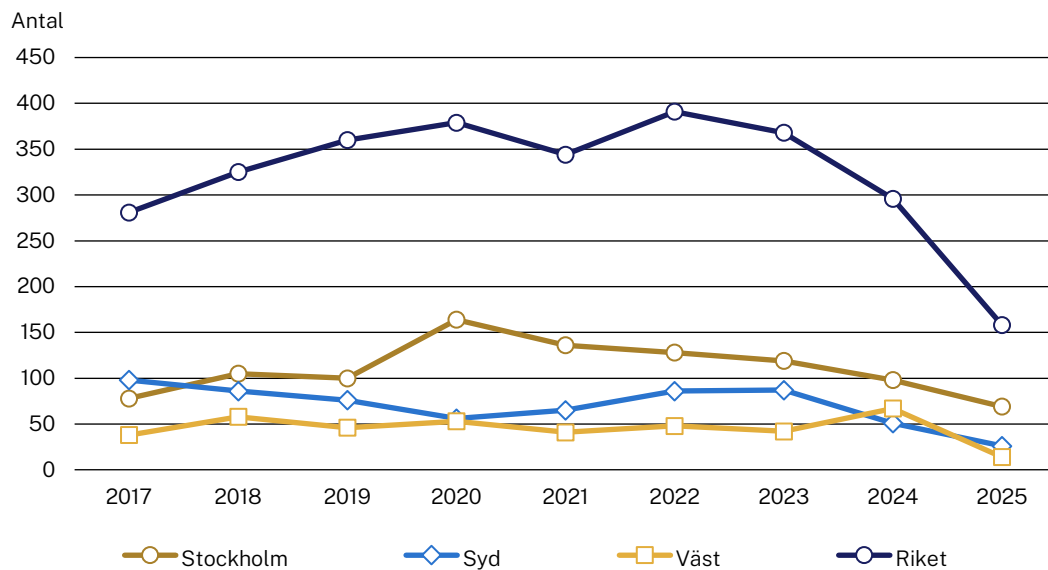
¹ Brottsförebyggande rådet, *Dödligt våld i Sverige sedan 1990: Omfattning, utveckling och karaktär*, 2024.

² Brottsförebyggande rådet, *Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder: En jämförande studie av nivåer, trender och våldsmetoder*, 2021.

³ Det vill säga samtliga skjutningar oavsett om de ledde till dödsfall, skador eller inte orsakade skada. Alla skjutningar är inte med i polisens material. Det inkluderar till exempel inte skjutningar gjorda av polis eller jägare samt vådaskott och självmord.

⁴ Under 2023 sköts totalt 53 personer till döds, under 2024 respektive 2025 var antalet 44. I statistiken för 2025 ingår massskjutningen vid Campus Risbergska där 10 personer blev skjutna till döds.

Diagram 1 Antal skjutningar, 2017–2025

Anm.: Antalet skjutningar i riket under perioden januari–juli 2026 uppgår till 49 (preliminära uppgifter).
Källa: Polismyndigheten, 2026-03-13.

Tillgången till skjutvapen är en förutsättning för att våldet ska kunna fortsätta. Vapentillgången i Sverige bedöms vara god.⁵ Det faktiska antalet illegala skjutvapen som förekommer i Sverige är dock okänt. Polismyndigheten och Tullverket uppskattar att åtminstone cirka 3 000–5 000 illegala skjutvapen finns i Sverige.⁶

Polismyndigheten har beslagtagit cirka 2 000 skjutvapen per år under åren 2022–2025. Samtliga av dessa beslag har inte gjorts i kriminella miljöer, men en jämförelse från 2021 visade att ungefär en fjärdedel av de beslagtagna vapnen det året kunde kopplas till en skjutning. Tullverket beslagtar betydligt färre skjutvapen – mellan 100 och 250 skjutvapen (inklusive start- och gasvapen samt vapendelar) per år under 2022–2025.⁷

De flesta skjutvapen som påträffas i kriminella miljöer bedöms ha smugglats in i landet vid något tillfälle.⁸ För att minska förekomsten av illegala skjutvapen är det därför viktigt att Tullverket kan upptäcka och beslagta vapen vid gränsen på ett effektivt sätt. I dag upptäcker Tullverket dock få skjutvapen vid gränsen, vilket ställer höga krav på att Polismyndigheten kan hitta och beslagta de vapen som har kommit in i landet och därmed förhindra fler skjutningar.

⁵ Brottsförebyggande rådet, *Ökningen av skjutvapenvåld i Sverige*, 2024, s. 10.

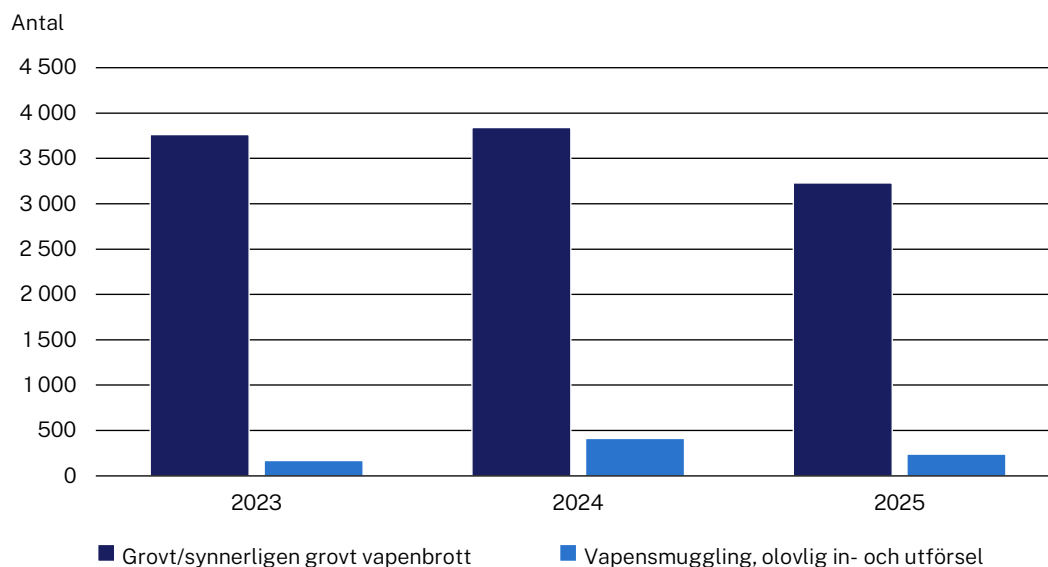
⁶ SVT Nyheter, "Nytt center öppnas – för att spåra vapnens ursprung", 2025.

⁷ Statistik från Tullverket 2026-04-24 och 2026-04-29. Majoriteten av Tullverkets vapenbeslag består av vapendelar.

⁸ Prop. 2023/24:33 s. 17.

Det är också betydligt fler vapenbrott⁹ som anmäls än vapensmugglingsbrott¹⁰. De senare utreds av såväl tull som polis. Diagrammet nedan visar tydligt relationerna mellan de båda brottskategorierna.

Diagram 2 Anmälda grova och synnerligen grova brott mot vapenlagen respektive vapensmuggling (in- och utförsel) i riket som helhet, 2023–2025

Anm.: I diagrammet redovisas endast grova och synnerligen grova vapenbrott, eftersom det främst är dessa brottskategorier som återfinns inom den kriminella miljön.

Källa: Brottsförebyggande rådet, Kriminalstatistik, Tabell 10. Anmälda brott efter brottstyp i hela landet, 2016–2025.

1.2 Övergripande revisionsfråga och avgränsningar

Den övergripande revisionsfrågan är: **Arbetar Tullverket och Polismyndigheten effektivt för att minska förekomsten av illegala skjutvapen¹¹ i Sverige?**

En förutsättning för att minska förekomsten är att myndigheterna har god kännedom om hur vapnen smugglas och i vilka sammanhang de förekommer, och att de använder denna kunskap för att inrikta sitt arbete.

⁹ Vapenbrott regleras i 18 kap. vapenlagen (2026:408)). Såväl vapenbrott, som grova och synnerligen grova vapenbrott förklaras närmare i kapitel 2.

¹⁰ Vapensmugglingsbrott regleras i 6 a § lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

¹¹ Vår definition av illegala skjutvapen utgår från vapenlagen (2026:408)) där det framgår att ett skjutvapen är ett vapen med vilka kulor, hagel, harpuner eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel. Vad som sägs om skjutvapen gäller också anordningar som till verkan och ändamål är jämförbara med skjutvapen, obrukbara vapen som i brukbart skick skulle räknas som skjutvapen samt start- och signalvapen som laddas med patroner. Med illegala vapen avses dels vapen som stulits från dess legala innehavare eller på annat sätt kommit i besittning av någon som inte har rätt att inneha vapnet i fråga, dels vapen för vilka tillstånd helt saknas.

För att besvara den övergripande revisionsfrågan har vi även ställt följande delfrågor:

1. Arbetar Tullverket och Polismyndigheten effektivt med att inhämta, sammanställa och analysera information om förekomsten och införseln av illegala skjutvapen i Sverige?
2. Har Tullverket och Polismyndigheten, baserat på denna information, utformat sitt arbete för att minska förekomsten och införseln av illegala skjutvapen på ett effektivt sätt?

Granskningen omfattar inte hur framgångsrik lagföring av vapenbrott eller vapensmuggling är. Lagföringen är beroende av Åklagarmyndigheten, som inte ingår i denna granskning.

1.3 Bedömningsgrunder

Utgångspunkter för våra bedömningsgrunder är kriminalpolitikens mål att brottsligheten ska minska och tryggheten öka i samhället.¹² Ytterligare utgångspunkter är bestämmelsen i 2 § polislagen (1984:387) om att Polismyndigheten ska förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet, samt bestämmelsen i 2 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:710) om att Tullverket ska förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel och utförsel av varor.

I regeringens strategi mot organiserad brottslighet framgår att tillgången till illegala skjutvapen ska minska. För att nå målet ska olovlig införsel och smuggling förhindras i större utsträckning. Upptäcktsrisken och lagföringen för brott som rör illegala skjutvapen ska också öka. Även kontroll och tillsyn över handel med illegala skjutvapen ska öka.¹³ Regeringen har under perioden 2023–2025 angett i Tullverkets regleringsbrev att ambitionsnivån att förhindra smuggling av bland annat skjutvapen och explosiva varor ska fortsätta att öka.¹⁴

I EU:s handlingsplan mot olaglig handel med skjutvapen 2020–2025 framgår att det är ett prioriterat område att begränsa spridning av skjutvapen till den illegala marknaden.¹⁵ Enligt Polismyndigheten och Tullverket är arbetet med att bekämpa tillgången till illegala skjutvapen, motverka vapensmugglingen och den illegala handeln med skjutvapen, en prioriterad fråga.¹⁶

¹² Prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:JuU1 och rskr. 1997/98:87.

¹³ Skr. 2023/24:67 s. 16.

¹⁴ Även narkotika är ett prioriterat område, liksom storskalig eller frekvent illegal införsel av alkohol och tobak. Se regleringsbrev för budgetår 2020–2025 avseende Tullverket.

¹⁵ Europeiska kommissionen, *EU:s handlingsplan mot olaglig handel med skjutvapen 2020–2025*, 2020.

¹⁶ Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten, *Regeringsuppdrag – slutredovisning, Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2023.

I handlingsplanen framgår också att EU-kommissionen uppmanat samtliga medlemsländer att inrätta ett NFFP (*National Firearms Focal Point*), vilket i Sverige utgörs av det nationella skjutvapencentret¹⁷ I samband med detta preciserade Europeiska rådet också vilka åtgärder ett NFFP bör genomföra. Det gäller bland annat att bakspåra alla beslagtagna skjutvapen och att analysera modell, kaliber och tillverkningsland. Nationellt skjutvapencenter ska också bidra med statistik och annan information som kan användas i medlemsländerna.¹⁸

Vad innebär bakspårning?

Att bakspåra beslagtagna skjutvapen innebär att försöka fastställa vapnets ursprung och väg fram till beslaget genom att

- identifiera vapnet via dess tillverkningsnummer och andra kännetecken
- kontrollera uppgifter i relevanta register hos vapenhandlare och vapenimportörer
- vid behov begära information från myndigheter i andra länder och använda tillgängliga spårningsverktyg.

Det främsta syftet är att identifiera var vapnet kan ha avletts från den legala miljön till den illegala genom stöld eller annan otillåten överlåtelse (avledningspunkten). Detta ger ett underlag för att upptäcka smugglingsrutter, illegala aktörer och återkommande mönster.

1.3.1 Delfråga 1

En grundläggande förutsättning för att Tullverket och Polismyndigheten ska kunna arbeta effektivt för att minska förekomsten av illegala skjutvapen är att de har kunskap om hur förekomsten och införseln ser ut. Myndigheternas respektive underrättelseverksamheter samt nationellt skjutvapencenter arbetar med att bygga upp sådan kunskap. För detta måste de ha identifierat relevanta informationskällor. De behöver också goda förutsättningar för att inhämta och sammanställa information, vilket ställer krav på att myndigheterna har användbara system och strukturer för att utbyta information med relevanta aktörer. Informationen behöver också analyseras så att den kan användas i myndigheternas strategiska och operativa arbete. På strategisk nivå behövs kunskap om till exempel trender, modus och riskområden för att kunna inrikta arbetet.¹⁹ Informationen behöver uppdateras regelbundet, eftersom kriminellas arbetsmetoder, tillförselvägar och typer av skjutvapen som smugglas eller på annat sätt hanteras, förändras löpande.

¹⁷ Europeiska kommissionen, *EU:s handlingsplan mot olaglig handel med skjutvapen 2020–2025*, 2020.

¹⁸ Europeiska unionens råd, *Council Conclusions on the implementation of the National Firearms Focal Points (NFFPs) in the EU Member States*, 2021.

¹⁹ Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten, *Regeringsuppdrag – slutredovisning, Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2023, s. 21.

Informationen behöver också vara operativt användbar för att kunna vägleda var myndigheterna bör genomföra kontroller eller tillslag.

Det finns flera viktiga källor till information om illegala skjutvapen. Det kan handla om information och tips från externa aktörer, såsom post- och kurirföretag, eller tull- och polismyndigheter i andra länder. Det kan också handla om tips från personal i de granskade myndigheterna. En annan viktig källa till information är de illegala skjutvapen som Polismyndigheten och Tullverket beslagtar.²⁰ Enligt EU-kommissionens rådsslutsatser om hur länder bedriver ett effektivt arbete mot skjutvapen, bör myndigheterna samla in uppgifter som möjliggör bakspårning av de beslagtagna skjutvapnen.²¹

Vi bedömer att Tullverket och Polismyndigheten arbetar effektivt för att samla in, analysera och dela information om illegala skjutvapen inom och mellan myndigheterna, om de

- har system som är användbara för att inhämta, sammanställa och analysera relevant information
- har formaliserade och fungerande strukturer för att utbyta information sinsemellan, samt med andra aktörer som innehar relevant information (nationellt och internationellt)
- använder informationen för att skapa lägesbilder som uppdateras regelbundet
- följer upp och analyserar relevant information från beslag m.m.

1.3.2 Delfråga 2

Vår utgångspunkt är att myndigheterna har utformat sitt arbete på ett effektivt sätt, om de tar avstamp i den samlade kunskapen om illegala skjutvapen. Strategiska prioriteringar bör ha en tydlig koppling till de riskområden som har identifierats. Operativt behöver myndigheterna ha kapacitet och förmåga att prioritera relevanta tips eller underrättelseuppslag om illegala skjutvapen.

Eftersom nya riskområden identifieras löpande, behöver myndigheterna också löpande utvärdera och vid behov justera både arbetsmetoder och organiseringen av arbetet mot illegala skjutvapen.

Rent praktiskt behöver myndigheternas personal tillräcklig kunskap om skjutvapen, tillgång till användbara stödmaterial och tillräckliga verktyg (både tekniskt och i fråga om befogenheter).

²⁰ Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten, *Regeringsuppdrag – slutredovisning, Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2023, s. 21.

²¹ Europeiska unionens råd, *Council Conclusions on the implementation of the National Firearms Focal Points (NFFPs) in the EU Member States*, 2021.

Vi bedömer att Tullverket och Polismyndigheten har utformat och inriktat sitt arbete mot illegala skjutvapen på ett effektivt sätt om de

- har kapacitet att omsätta information från verksamheten till att prioritera resurserna dit behovet är som störst
- använder den samlade kunskapen om illegala skjutvapen för att utveckla organisering, arbetssätt och metoder
- har gett sin personal relevanta förutsättningar i form av utbildningar, stödmaterial och verktyg.

Antal beslag är inte en bedömningsgrund

Antalet beslagtagna skjutvapen är en indikation på hur väl myndigheterna använder information och kunskap om illegala skjutvapen för att inrikta sitt arbete och prioritera sina resurser. Fler beslagtagna skjutvapen kan indikera ett mer effektivt arbete. Det är dock svårt att uttala sig om hur stor andel illegala skjutvapen som beslagas, eftersom den totala tillgången på illegala skjutvapen endast utgår från uppskattningar. Dessutom kan ett effektivt förebyggande arbete internationellt – med att påverka lagstiftning eller vapenförsäljning i andra länder – leda till ett mindre inflöde av skjutvapen, och därmed färre beslag. I detta fall vore det alltså direkt felaktigt att påstå att färre beslag skulle indikera ett mindre effektivt arbete. Antalet beslag måste därför förstås i kontexten av hur myndigheterna arbetar. Polismyndighetens beslag ger dock en fingervisning om hur många skjutvapen som Tullverket inte lyckats hitta vid gränsen. Detta går däremot inte att jämföra år för år, eftersom polisen kan beslagta skjutvapen som funnits i landet under längre tid.

1.4 Metod och genomförande

Granskningen har genomförts av en projektgrupp bestående av *Sara Kramers* (projektledare) samt *Matilda Loborg* och *Per Dackenberg*. En referensperson har lämnat synpunkter på granskningsupplägg och på ett utkast till granskningsrapport: *Lina Grip*, fil. dr i statsvetenskap, Kriminalvården. Företrädare för Regeringskansliet (Finansdepartementet och Justitiedepartementet), Tullverket och Polismyndigheten har fått tillfälle att faktagranska och i övrigt lämna synpunkter på ett utkast till granskningsrapport.

1.4.1 Dokumentstudier

Vi har tagit del av interna dokument från de granskade myndigheterna, såsom arbetsordningar, beslut som rör organiseringen av arbetet mot illegala skjutvapen, interna metodstöd för exempelvis utredning av vapenbrott, lägesbilder gällande illegala skjutvapen, med mera. Vi har även tagit del av återrapporteringar av regeringsuppdrag som handlat om illegala skjutvapen samt myndighetsinterna rapporter i samma ämne.

Vi har dessutom tagit del av ett fåtal förundersökningar av vapenbrott i kriminell miljö. Syftet har varit att få djupare förståelse för de utmaningar som finns i utredningarna.

1.4.2 Intervjuer och verksamhetsbesök

Vi har genomfört intervjuer med närmare 60 anställda inom Polismyndigheten och Tullverket.²² Vi har även genomfört verksamhetsbesök i Tullverkets kontrollverksamhet i tre av fyra regioner. Verksamhetsbesöken har haft en spridning över de olika flödena; vi har deltagit vid kontroller i färjeflödet, containerflödet, postflödet samt i flödet för tung trafik.

Utöver det har vi genomfört två intervjuer med anställda på Åklagarmyndigheten. Vi har också skickat skriftliga frågor till Justitiedepartementet och Finansdepartementet.

1.4.3 Statistisk inhämtning och analys

Vi har inhämtat de kvantitativa uppgifter från Tullverket och Polismyndigheten som finns att tillgå när det gäller arbetet mot illegala skjutvapen. Det gäller till exempel antalet

- underrättelseuppslag kopplade till skjutvapen
- kontrollbeställningar som berör illegala skjutvapen
- genomförda tullkontroller
- beslag av skjutvapen²³
- bekräftade skjutningar.

Vi har också tagit del av handläggningstider för vapenundersökningar vid Nationellt forensiskt centrum (NFC). NFC analyserar skjutvapen som beslagtas av både Polismyndigheten och Tullverket. Snabba analyser av illegala skjutvapen är en viktig förutsättning för att effektivt kunna utreda vapenbrott eller smuggling av skjutvapen, och Polismyndigheten och Tullverket har framhållit detta som en prioriterad åtgärd för att stärka myndigheternas förmåga mot illegala skjutvapen. Det finns dock brister i denna statistik, då handläggningen inte registreras på ett helt enhetligt sätt inom NFC. Det innebär att statistiken enbart utgör en uppskattning av de faktiska handläggningstiderna.

²² Inom Tullverket har vi bland annat intervjuat tullinspektörer, underrättelsehandläggare, selekterare, sakkunniga, chefer inom kontrollverksamheten samt underrättelseverksamheten, utredare, tullåklagare samt personal som ansvarar för den operativa planeringen. Inom Polismyndigheten har vi bland annat intervjuat utredare, underrättelseanalytiker, kriminaltekniker, forensiker, IT-forensiker samt personal i nationellt skjutvapencenter, skjutvapenav och ledningen för Noa.

²³ Utförda av både Tullverket och Polismyndigheten. Många av de beslagtagna skjutvapnen saknar legala användningsområden för privatpersoner i Sverige, och kan därmed antas ha använts för kriminella ändamål.

Sammanställda uppgifter om antal bakspårade skjutvapen saknas hos Polismyndigheten. Det saknas också uppgifter om antalet skjutvapen som beslagtogs i kriminell miljö. Vi har därför inte kunnat samla in sådana uppgifter.

Slutligen har vi skickat skriftliga frågor till sju av EU- ländernas *National Firearms Focal Points* (motsvarigheter till nationellt skjutvapencenter). Dessa länder är Finland, Danmark, Österrike, Portugal, Belgien, Nederländerna och Slovakien.

Utmaningar med att bedöma förekomsten av illegala skjutvapen

Det är som tidigare nämnts svårt att bedöma hur effektivt arbetet med att upptäcka vapnen är enbart utifrån uppgifter om beslag. Detta eftersom det inte går att ställa beslagen i relation till hur många skjutvapen som inte upptäcks.

Det finns emellertid variabler som går att mäta, och som kan säga något om tillgången på illegala skjutvapen i Sverige. Men förändringar i dessa kan bero på flera olika saker. Det är därför svårt att med säkerhet säga något om förekomsten av illegala skjutvapen. Ingen sådan analys görs därför i granskningen. Det gäller exempelvis följande:

Tillgången till illegala skjutvapen är svår att bedöma

Vilka typer av skjutvapen beslagts?

Om ett mindre antal kraftfulla skjutvapen beslagts kan det bero på att staten effektivt begränsat införseln av dessa. Men det kan också bero på att det är billigare att köpa mindre kraftfulla vapen, och att de som köper vapen väljer dessa eftersom de i snitt är yngre eller har sämre ekonomi.

Hur gamla är de beslagtagna skjutvapnen?

Ett större antal beslag av äldre skjutvapen kan tyda på att införseln av nya vapen har begränsats, vilket leder till ökad återanvändning av äldre vapen. Det kan dock också bero på att äldre vapen nyligen smugglats in, exempelvis från gamla militära lager, eller på att vapen som förts in tidigare upptäcks först nu. Det senare skulle snarare indikera brister i Polismyndighetens förmåga att upptäcka vapen i omlopp.

Hur många skjutvapen återanvänds i brottslighet?

Om fler skjutvapen återanvänds i brott, kan det bero på att staten effektivt hindrar nya vapen från att smugglas in, och att fler vapen därför måste återanvändas. Men det kan också bero på att trender inom brottsligheten förändrats – att de kriminella blivit mindre försiktiga med att låta ”heta” vapen vila.

2 Bakgrund

Tullverket och Polismyndigheten är centrala aktörer i arbetet mot illegala skjutvapen. Tullverket ska kunna förbygga och förhindra vapensmuggling och upptäcka försök till att smugla in illegala skjutvapen i landet. Polismyndigheten behöver i sin tur kunna upptäcka de illegala skjutvapen som kommit in eller tillverkats i landet.

Vad är ett illegalt skjutvapen?

Med illegala skjutvapen avses dels vapen som stulits från sina legala innehavare eller på annat sätt kommit i besittning av någon som inte har rätt att inneha vapnet i fråga, dels vapen för vilka tillstånd helt saknas.²⁴ Hanteringen av illegala skjutvapen kan, beroende på omständigheterna, utgöra vapenbrott eller vapensmuggling.

Vapenbrott

I Sverige krävs tillstånd för att inneha, driva handel med, förmedla, ta emot eller föra in skjutvapen i landet. För att få tillstånd att inneha skjutvapen behöver det finnas ett godkänt syfte med innehavet, till exempel jakt eller målskytte. Den som innehar skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter, yrkesmässigt förmedlar eller lånar ut skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet gör sig skyldig till *vapenbrott* (se 18 kap. vapenlagen [2026:408])²⁵.

Vid bedömningen av om brottet är *grovt* ska det särskilt beaktas om

- vapnet har innehafts på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats
- vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet
- innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett flera vapen
- vapnet har innehafts i en sådan miljö att det typiskt sett kan befaras komma till brottslig användning
- gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Vid bedömningen av om brottet är *synnerligen grovt* ska det särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen, förmedlingen eller utlåningen har avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.²⁶

Vapensmuggling

Vapensmuggling regleras i lagen (2000:1225) om straff för smuggling och innebär att man uppsåtligt för in eller ut skjutvapen i strid mot ett förbud eller villkor. Vid bedömningen av om brottet är *synnerligen grovt* ska det särskilt beaktas om gärningen avsett ett stort antal vapen eller flera vapen av särskilt farlig beskaffenhet.²⁷

²⁴ Prop. 1999/2000:27, s. 27.

²⁵ Det finns andra brott mot vapenlagen som inte är relevanta i denna granskning. Det kan till exempel handla om att en person som innehar licens för ett vapen inte förvarat det på ett tillräckligt säkert sätt.

²⁶ 18 kap. 2 § vapenlagen (2026:408).

²⁷ 6 a § lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Figur 1 Källor till illegala skjutvapen

2.1 Polismyndighetens arbete mot illegala skjutvapen

Polismyndigheten arbetar mot illegala skjutvapen på flera sätt. Arbetet bedrivs både för att minska inflödet av skjutvapen till Sverige och för att identifiera, beslagta och lagföra dem som hanterar illegala skjutvapen inom landet.

2.1.1 Brottsutredningar

Förundersökningar avseende vapenbrott, vapensmuggling samt brott där illegala skjutvapen har använts sker på flera nivåer i Polismyndigheten. Inom ramen för en sådan brottsutredning är det möjligt att vidta åtgärder som möjliggör bakspårning av vapnet, exempelvis genom att begära in telefonlistor kopplade till misstänkta personer eller begära internationell hjälp.²⁸

Nationellt forensiskt centrum (NFC) har ett antal vapengrupper som analyserar skjutvapen som har tagits i beslag av Tullverket och Polismyndigheten. Syftet med undersökningarna är bland annat att identifiera materialet, utröna om vapnet fungerar samt ta reda på om det omfattas av vapenlagens bestämmelser om tillståndsplikt.²⁹

2.1.2 Underrättelseverksamhet

Polismyndighetens underrättelseverksamhet bedrivs på både regional och nationell nivå. Den omfattar både arbete med operativa ärenden och framtagande av strategiska produkter, såsom lägesbilder. Verksamheten kan också stödja brottsutredningar, till exempel genom att medverka i bakspårning av vapen i ärenden om vapenbrott.

²⁸ Polismyndigheten, *Utvidgad vapenutredning*, 2026.

²⁹ Polismyndigheten, *Nationellt standardförfarande för standardundersökning av skjutvapen (2025)*, s. 3.

2.1.3 Driftcenter – regionala vapennav

De regionala vapennaven ska bidra med vapenkunskap och stärka utredningsförmågan i vapenbrott regionalt.³⁰ Polismyndigheten har haft för avsikt att inrätta vapennav i samtliga sju polisregioner, men det har funnits vissa bemanningsproblem. I dagsläget finns inget krav på att polisregionerna ska ha vapennav, utan Polismyndigheten har i stället valt att satsa på driftcenter som har en bredare inriktning.³¹

2.2 Tullverkets arbete mot illegala skjutvapen

Tullverkets huvudsakliga ansvar när det gäller illegala skjutvapen är att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel av vapen.³² Följande funktioner spelar en viktig roll.

2.2.1 Underrättelseavdelningen

Underrättelseavdelningen består av fyra geografiskt ansvariga underrättelseenheter, enheten för strategisk analys och nationell desk (SAND), nationellt selekteringscenter samt en enhet för data- och analysområdet som är under uppbyggnad.

Nationell desk tar emot en stor del av den information som inkommer till myndigheten och skickar relevanta uppslag till underrättelseverksamheten eller direkt till det nationella selekteringscentret. Underrättelsehandläggarna omvandlar informationen till operativa produkter, exempelvis underlag för att inleda förundersökning eller underrättelseuppslag till det nationella selekteringscentret. De underrättelsehandläggare som arbetar med strategisk analys tar fram lägesbilder och underrättelserapporter. Inom underrättelseavdelningen finns en vapengrupp som består av underrättelsehandläggare från olika regioner.

Det nationella selekteringscentret är organiserat efter olika typer av flöden, exempelvis containerflödet, post- och paket, tung trafik eller passagerare. Personalen arbetar med att i olika system söka efter avvikelser i syfte att hitta föremål, personer eller transporter som bör kontrolleras. Information från olika källor matchas också automatiskt.³³ Om en selekterare bedömer att en försändelse eller något annat är misstänkt görs en kontrollbeställning till kontrollavdelningen.³⁴

2.2.2 Kontrollavdelningen

Kontrollavdelningen består av fyra regionalt ansvariga enheter. Tullinspektörer kontrollerar fordon, postförsändelser, containrar med mera, som passerar gränsen. Även kontrollavdelningen har en viss uppdelning efter de olika trafikflödena. En del

³⁰ Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten, *Regeringsuppdrag – slutredovisning, Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2023.

³¹ Intervjuer Polismyndigheten 2025-09-19 samt 2025-09-16.

³² Se 2 § förordningen (2016:1332) med instruktion för Tullverket och 2 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:710).

³³ Exempelvis uppgifter om adress, namn, avsändare m.m. samt information som finns i Tullverkets egna system.

³⁴ Intervjuer Tullverket 2025-09-19 samt 2025-10-29.

grupper arbetar mot specifika flöden, medan andra är rörliga och rör sig mellan olika flöden.³⁵

Kontrollavdelningen prioriterar att genomföra de kontrollbeställningar som de fått från selekteringscenter. Därefter beslutar de själva var de ska genomföra kontroller. Avdelningen har tillgång till olika verktyg för att upptäcka illegala skjutvapen, bland annat skannrar (både fasta, mobila och handhållna). De har även tillgång till vapenhundar, som är tränade på vapen och explosiva varor. Avdelningen rapporterar även in viss information till underrättelseverksamheten, till exempel av gjorda beslag.

2.2.3 Tullkriminalavdelningen

Vid tullkriminalavdelningen arbetar tullutredare och tullåklagare med ärenden om misstänkt vapensmuggling. De flesta utredningar av vapensmuggling leds av åklagare men ärenden av enklare karaktär, exempelvis om ingen misstänkt person finns kopplad till ärendet, leds av tullåklagare.³⁶ Tullkriminalen förfogar också över spaningsresurser som i vissa fall kan användas i ärenden som rör illegala skjutvapen. Tullkriminalen är också en viktig informationskälla för underrättelseavdelningen när det gäller överskottsinformation som inte rör specifika utredningar.³⁷

2.3 Nationellt skjutvapencenter

För att stärka arbetet mot illegala skjutvapen beslutade Tullverket och Polismyndigheten 2023 att permanent inrätta ett nationellt skjutvapencenter, som är ett samarbete mellan myndigheterna.³⁸ Centret ligger under Polismyndighetens nationella operativa avdelning (Noa) som har verksamhetsansvaret.

Det nationella skjutvapencentret ska fungera som ett operativt nav som samordnar Polismyndigheten och Tullverkets arbete mot illegala skjutvapen.³⁹ Syftet är att motverka tillförseln av illegala skjutvapen till kriminella miljöer och stödja polisregionerna, tullregionerna och andra myndigheter i arbetet med att minska tillgången på vapen.⁴⁰ Centret arbetar även med metodutveckling, kunskapsuppbyggnad, praxisuppföljning, internationell samverkan samt utveckling av nationella arbetssätt. I centret ingår bland annat personal med kompetens inom områdena forensik, underrättelseverksamhet, utredning, lagföring och internationellt arbete.

³⁵ Mejl från företrädare för Tullverket 2025-10-28.

³⁶ Vapensmugglingsärenden av enklare karaktär kan ledas av tullåklagare.

³⁷ Intervju Tullverket 2025-09-19.

³⁸ Bakgrunden till beslutet var bland annat att EU-kommissionen uppmanat samtliga av medlemsländer att inrätta ett NFFP (*National Firearms Focal Point*). Polismyndigheten, *Myndighetsgemensam delredovisning av regeringsuppdrag att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2022, s. 13.

³⁹ Utgångspunkten har varit att Åklagarmyndigheten i viss mån ska delta i skjutvapencentret, främst genom att delta i rättsliga och strategiska diskussioner.

⁴⁰ Polismyndigheten, *Myndighetsgemensam delredovisning av regeringsuppdrag att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2022, s. 14.

Målsättningen med nationellt skjutvapencenter är att Tullverket och Polismyndigheten ska ha förmåga att föregå och bekämpa de hot och fenomen som dyker upp genom att identifiera dem på ett tidigare stadium.⁴¹ Detta görs bland annat genom att samla in och analysera information om illegala skjutvapen, stärka myndigheternas förmåga att utreda och lagföra brottsligheten samt identifiera och motverka källor till vapnen. En viktig del i skjutvapencentrets uppgifter är att säkerställa att systematisk spårning av beslagtagna skjutvapen genomförs. Detta görs genom att koppla ihop olika beslagtagna skjutvapen i kluster för att sedan kunna hitta distributionsled eller ursprungskällan. Den internationella samverkan är också en viktig del i skjutvapencenters arbete. Skjutvapencentret arbetar bland annat för att påvisa hur kryphål i andra länders vapenlagstiftning missbrukas av den organiserade brottsligheten i Sverige.⁴²

2.4 Internationell verksamhet

Polismyndigheten och Tullverket arbetar även internationellt med att utbyta underrättelser och genomföra gemensamma operationer. En stor del av det internationella arbetet bedrivs inom Empact⁴³, där handel med skjutvapen är prioriterad. Empact är EU:s permanenta samarbetsstruktur för att bekämpa organiserad och grov internationell brottslighet.

Inom Europol (Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning) finns en svensk desk, där sambandsmän för de olika svenska myndigheterna är placerade och biträder vid ärenden av internationell karaktär. De brottsbekämpande myndigheterna har också sambandsmän utstationerade i länder inom och utanför EU. Sambandsmännen är både behjälpliga i operativa ärenden och arbetar för att skapa relationer med värdlandets brottsbekämpande myndigheter.

Utöver det deltar även nationellt skjutvapencenter i internationella operativa ärenden, samverkansforum och utvecklingsprojekt. De internationella samarbetsstrukturerna syftar till att skapa förutsättningar att identifiera och motverka de aktörer, nätverk och flöden som möjliggör tillverkning, införsel och distribution av illegala skjutvapen.⁴⁴

⁴¹ Polismyndigheten, *Myndighetsgemensam delredovisning av regeringsuppdrag att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2022, s. 14.

⁴² Presentationsmaterial från Tullverket, inkommit via mejl 2025-10-01.

⁴³ *European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats*.

⁴⁴ Polismyndighetens svar på faktagranskning 2026-06-16.

3 Information sammanställs och analyseras i för låg utsträckning

Detta kapitel fokuserar på om Tullverket och Polismyndigheten arbetar effektivt med att inhämta, sammanställa och analysera information om förekomsten och införseln av illegala skjutvapen i Sverige.

Sammanfattande iakttagelser

- It-systemen är inte tillräckligt användbara för att sammanställa och analysera relevant information om skjutvapen. Information finns dessutom i flera olika system som är svåra att söka i. Det försvårar analysen, gör det svårare att upptäcka samband och kräver dessutom omfattande manuell hantering.
- Det saknas strukturer för tillräckligt informationsutbyte inom och mellan delar av Tullverket och Polismyndigheten. Det finns till exempel ingen tydlig struktur för vilken information som ska delas med skjutvapencentret. Inom Tullverket får kontrollverksamheten också begränsad information från underrättelse- och utredningsverksamheten.
- Båda myndigheterna producerar någon form av lägesbilder som rör skjutvapen, men de är alltför övergripande för att kunna ligga till grund för att inrikta verksamheten mot skjutvapen.
- Otillräcklig uppföljning gör att myndigheterna får begränsade förutsättningar att identifiera behov av verksamhetsförändringar och att inrikta arbetet. Polismyndigheten följer inte upp nyckelfaktorer kopplade till beslag och Tullverkets uppföljning av träffsäkerhet brister i flera avseenden.

3.1 Bristande system för att sammanställa och analysera information

Tullverket och Polismyndighetens system är inte tillräckligt användbara för att söka efter, samla in och analysera relevant information. Myndigheterna har tillgång till mycket information, men den är svår att söka i och analysera för att upptäcka mönster. Nya system är under utveckling i båda myndigheterna, men behovet av it-utveckling är stort, i synnerhet inom Tullverket.

3.1.1 Betydande brister i it-system försvårar sammanställning och analys av information

Både Polismyndigheten och Tullverket samlar in och tar emot stora mängder information i olika sammanhang. Det gäller information som registreras i system för förundersökningar och underrättelser, men också information som Tullverket hämtar in från transport-, post- och kurirföretag. Informationen är ofta i hög grad ostrukturerad, och behöver hämtas in och registreras i ett flertal olika it-system.

Flera av dessa system är dessutom inte sammankopplade. Det innebär att det inte på ett enkelt sätt går att söka på exempelvis en person, ett telefonnummer, eller ett skjutvapen för att få fram all information som myndigheten har kopplat till det.⁴⁵ I stället behöver tjänstemännen känna till, eller bli tipsade av kollegor, om att exempelvis ett vapen förekommer i ett annat ärende.⁴⁶

Bristerna i it-systemen gör det betydligt svårare att upptäcka samband och mönster, till exempel mellan vapen och misstänkta personer. De gör det också svårare att samla all information om en misstänkt person. Flera personer vi har intervjuat framhåller genomgående att det är en avgörande framgångsfaktor att kunna se dessa mönster. Det behövs för att kunna identifiera och utreda viktiga kriminella aktörer, inte minst inom vapensmuggling. Tullverket bedömer att de bristande systemstöden i dagsläget innebär en väsentlig risk för myndighetens förmåga att bekämpa brottslighet.⁴⁷ Även Polismyndighetens internrevision har bedömt att avsaknaden av ändamålsenliga it-stöd negativt påverkat underrättelseverksamhetens produktionsförmåga.⁴⁸

Bristerna i it-systemen innebär också förluster i effektivitet. Personal som arbetar med underrättelser och analys behöver lägga mycket tid på manuell hantering i stället för på analys- och underrättelsearbete.⁴⁹ Till exempel uppskattar en underrättelsehandläggare med vapeninriktning vid Tullverket att närmare hälften av arbetstiden går åt till att enbart administrera inhämtade uppgifter.⁵⁰ I flera intervjuer framkommer också att personalen behöver registrera samma information i flera olika system, och att det är omständligt att hämta och sammanställa information från de olika systemen.⁵¹ Polismyndighetens internrevision har konstaterat att underrättelsehandläggarna behöver använda sig av minst åtta olika it-system för att söka i och bearbeta inkommen information.⁵² I intervjuer med underrättelsehandläggare på Tullverket framgår att de dagligen arbetar i ungefär sex olika system.⁵³

Tullverkets selekteringscenter är ett tydligt exempel på en verksamhet vars effektivitet och resultat blir lidande av bristande it-system. Selekteringscentrets uppgift är att välja ut kontroller som ska genomföras. För att välja ut kontrollerna har selekteringscentret ett system som jämför olika informationskällor mot varandra.⁵⁴ När systemet upptäcker en överensstämmelse mellan olika källor ska selekterarna

⁴⁵ Det finns viss sådan funktionalitet via polisens multifråga, men all information samlas inte där.

⁴⁶ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-09; 2026-01-13; 2026-01-16; 2026-01-27; 2026-01-28; Intervjuer Tullverket 2025-12-17; 2025-10-30; 2025-10-29; 2025-11-20; 2025-12-02.

⁴⁷ Tullverkets årsredovisningar 2024, s. 129 samt 2025, s. 127.

⁴⁸ Polismyndigheten, *Granskning av Underrättelseverksamheten*, 2024, s. 34.

⁴⁹ Tullverkets budgetunderlag 2025–2027.

⁵⁰ Intervju Tullverket 2025-11-19.

⁵¹ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-09; 2026-01-13, Intervjuer Tullverket; 2025-11-05; 2025-11-19; 2025-11-25.

⁵² Polismyndigheten, *Granskning av Underrättelseverksamheten*, 2024, s. 15.

⁵³ Intervju Tullverket 2025-11-19.

⁵⁴ Innan systemet kan matcha informationskällorna mot varandra krävs det i många fall omfattande manuell hantering för att föra in informationen i systemet. Intervju Tullverket 2025-11-14.

kontrollera om den är relevant, och avgöra om en kontrollbeställning ska göras. Systemet som ska göra detta är dock inte träffsäkert eftersom det dels genererar många felaktiga utfall, dels inte upptäcker alla relevanta överensstämmelser. Selektörer uppger att de behöver lägga mycket tid på att kontrollera felaktiga utfall. Det leder till mindre tid för selekterarna att på egen hand leta efter avvikelser, exempelvis i resemönster (så kallad manuell selektering).⁵⁵ Riksrevisionen konstaterar att tid och möjlighet att leta manuellt efter avvikelser är väsentligt för att Tullverket ska kunna upptäcka brottslighet som begås av kriminella som är okända av myndigheten. Utan denna möjlighet finns en ökad risk att relevanta personer, fordon eller försändelser missas. Tullverkets uppgifter visar att både den automatiska och den manuella selekteringen är viktiga för att kunna ta vapen i beslag. Under 2025 ledde ungefär lika stor andel av de två typerna av kontrollbeställningar till beslag av skjutvapen.⁵⁶

För få tjänstemän har nödvändig kompetens för att myndigheterna fullt ut ska kunna nyttja de it-verktyg som finns

Myndigheternas förmåga att använda it-verktyg för att hämta in, bearbeta och analysera information begränsas av tillgången till personal med rätt kompetens. De kriminellas kommunikation sker i allt större utsträckning digitalt och krypterat. Därför ställs högre krav på myndigheternas tekniska förmåga. Myndigheterna behöver såväl tillgång till särskilda it-verktyg som personal som kan nyttja verktygen.

I våra intervjuer framkommer att flera utredare och underrättelsehandläggare bedömer att de saknar tillräcklig kunskap för att använda alla funktioner i verktygen. De bedömer också att de inte alltid kan använda verktygen på ett effektivt sätt. Det gäller till exempel verktyg för att ta ut och analysera material från mobiltelefoner och verktyg för hemlig dataavläsning. I flera delar av verksamheten finns personal som är specialiserad på verktygen, men tillgången till stöd från denna personal uppges inte motsvara behovet.⁵⁷

3.1.2 Nya system är under utveckling men tar lång tid att få på plats

Både Tullverket och Polismyndigheten utvecklar för närvarande sina it-system, i syfte att systemen i högre grad ska svara mot verksamhetens behov.

Tullverket utvecklar ett nytt system för selektering, som ska göra det smidigare att ta emot bokningsuppgifter⁵⁸ och öka träffsäkerheten. Bokningsuppgifterna kommer i högre grad än idag bli strukturerade, vilket ska minska tiden som personal behöver

⁵⁵ Intervjuer Tullverket 2025-10-29; 2025-11-14; 2025-11-20; 2025-12-02; 2026-01-14.

⁵⁶ Cirka en av tio. Under 2025 lades 99 kontrollbeställningar utifrån automatisk selektering, varav 12 ledde till beslag. 35 kontrollbeställningar lades utifrån manuell selektering, varav 3 ledde till beslag. Siffrorna gäller enbart kontrollbeställningar som lagts kopplat till misstanke om smuggling av skjutvapen. Källa: Uppgifter från Tullverket, 2026.

⁵⁷ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-13; 2026-01-16; Intervju Tullverket 2025-11-25.

⁵⁸ Det kan handla om uppgifter som rör vilken person som bokat en resa, om fordon eller information om avsändare/mottagare för en försändelse samt vad den innehåller.

lägga på manuell hantering och felaktiga utfall. Det är dock inte möjligt att eliminera alla felaktiga utfall, utan vissa manuella kontroller av utfallen kommer fortfarande behöva göras. Tullverket arbetar också med att utveckla bättre system för datalagring, eftersom myndigheten nyligen getts befogenhet att spara vissa uppgifter i sex månader.⁵⁹ Därtill utvecklas ett system för dataanalys inom myndigheten.

Polismyndigheten utvecklar ett nytt underrättelsesystem, som enligt uppgift kommer att vara enklare att söka i jämfört med det nuvarande. Det nya systemet är planerat att börja ersätta underrättelseverksamhetens nuvarande huvudsakliga system, under 2026.⁶⁰ Internrevisionen har dock uttalat farhågor om att bristande beställarkompetens inom underrättelseverksamheten riskerar leda till att det nya systemet inte kommer kunna möta verksamhetens behov.⁶¹

Personal från båda myndigheterna uppger också att det pågår diskussioner om att utveckla AI-verktyg. De ska kunna bistå i att söka efter, analysera och hitta mönster i stora mängder ostrukturerad information. Detta framhålls som ett viktigt för att kunna upptäcka samband eller mönster, men också för att snabbare kunna samla all information som finns om en misstänkt. I våra intervjuer bedömer dock personalen att denna typ av verktyg sannolikt inte kommer att realiseras förrän flera år framåt i tiden.⁶² Mot bakgrund av att myndigheterna genererar och hanterar stora mängder information, bedömer vi att det är avgörande att myndigheterna har tillgång till system som betydligt effektivare än i dag kan behandla information med hjälp av automatiserade processer. Behoven av system som kan hantera stora mängder information lyftes redan 2019 i Riksrevisionens granskning av Tullverkets kontrollverksamhet.⁶³

Utvecklingen tar lång tid

Utvecklingen av Polismyndighetens nya underrättelsesystem har exempelvis pågått sedan 2018, det vill säga i åtta års tid.⁶⁴ En förklaring till att utvecklingen drar ut på tiden är att det finns en stor efterfrågan på it-utveckling generellt inom myndigheterna, vilket innebär att myndigheterna behöver prioritera mellan olika utvecklingsprojekt. Anställda inom Polismyndigheten beskriver att det finns betydligt fler goda idéer om hur system kan utvecklas, än vad Polismyndigheten har kapacitet att ta hand om.⁶⁵

⁵⁹ 4 kap. 9 a § lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område.

⁶⁰ Intervju Polismyndigheten 2026-01-09.

⁶¹ Polismyndigheten, *Internrevision rapport – Granskning av underrättelseverksamheten*, 2024, s. 20.

⁶² Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-27 2026-01-28, Intervju Tullverket 2025-12-02, samt Tullverkets budgetunderlag 2025–2027, s. 23.

⁶³ Riksrevisionen, *Tullverkets kontroll – en träffsäker verksamhet*, 2019, s. 7.

⁶⁴ Polismyndigheten, *Internrevision rapport – Granskning av underrättelseverksamheten*, 2024, s. 16.

⁶⁵ Intervju Polismyndigheten 2026-01-23.

En väsentlig anledning till att Tullverkets it-system inom den brottsbekämpande verksamheten inte har utvecklats i takt med behoven, är att det löpande kommit tvingande krav från EU som gäller system för den fiskala verksamheten och hur data ska registreras.⁶⁶ Tullverket uppger att man har behövt prioritera utveckling av sina it-system utifrån kraven från EU i stället för att utveckla systemstöd för den brottsbekämpande verksamheten.⁶⁷

Tullverket har hittills inte möjliggjort analys av resemonster i högriskflöde

Tullverket har bedömt att det finns en hög risk för smuggling i vissa högtrafikerade person- och lastbilsflöden.⁶⁸ Men uppgifter från kameraövervakning över vilka personbilar eller lastbilar som passerar landgränsen sparas inte, trots att Tullverket får behandla uppgifterna i sex månader.⁶⁹ Detta försvårar identifiering av avvikande resmönster. Det pågår dock ett arbete inom Tullverket för att kunna spara uppgifterna från kameraövervakningen, såsom registreringsnummer, i ett system.⁷⁰

Möjligheterna att dela informationen från kameraövervakningen inom och utanför myndigheten är dock fortsatt begränsade.⁷¹ I våra intervjuer beskrivs att Tullverket skulle behöva kunna göra denna information gemensamt tillgänglig för fler personer än en avgränsad krets personer, så att underrättelsehandläggare och selekterare kan identifiera riskprofiler och avvikande resemonster.⁷²

Regelverket kring Tullverkets personuppgiftsbehandling är komplext och Tullverket lämnade i slutet av 2024 en hemställan om en översyn av bestämmelserna i lagen om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.⁷³

Regeringen har i mitten av 2026 tillsatt en utredning med uppgift att göra en översyn av de bestämmelser som reglerar Skatteverkets och Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område. Syftet är att skapa ändamålsenliga regler som är anpassade efter dagens behov.⁷⁴

⁶⁶ Se Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 952/2013 av den 9 oktober 2013 om fastställande av en tullkodex för unionen (tullkodex) som innehåller ett juridiskt ramverk för tullregler inom Europeiska unionen.

⁶⁷ Tullverkets budgetunderlag 2025–2027, s. 19 f.

⁶⁸ Tullverket, *Verksamhetsanalys, kontrollavdelningen*, 2025.

⁶⁹ Se 13 § lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.

⁷⁰ I dagsläget sparas endast uppgifterna om fordonet förekommer i Tullverkets underrättelseregister och flaggats för en kontroll. Intervjuer Tullverket 2025-11-25, 2026-01-15.

⁷¹ Uppgifter som samlats in genom kamerabevakning får göras gemensamt tillgängliga i särskilda situationer. Till exempel upp om uppgifterna förekommer i ett ärende om utredning eller lagföring av brott eller om uppgifterna kan antas ha samband med misstänkt brottslig verksamhet som sker systematiskt. Se 3 kap. 2 § Tullverkets brottsdatalag. Däremot saknas en generell möjlighet att göra samtliga uppgifter från kamerabevakning gemensamt tillgängliga på samma sätt som Polismyndigheten har. Jämför 3 kap. 2 § första stycket 9 lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.

⁷² Intervjuer Tullverket 2025-11-14, 2026-01-15, 2025-12-02, 2025-11-18.

⁷³ Se Tullverkets hemställan om översyn av Tullverkets brottsdatalag 2024-12-17 (dnr STY 2024-770)

⁷⁴ Dir. 2026:28.

3.2 Otillräckligt informationsutbyte mellan myndigheterna

Tullverket och Polismyndigheten saknar fungerande strukturer för att utbyta information i alla avseenden de behöver. Det nationella skjutvapencentret fungerar i nuläget inte som ett samlande informationsnav mellan myndigheterna. Det finns dessutom problem med att dela information internt inom båda myndigheterna. Samtidigt har snabbare svar från Nationellt forensiskt centrum (NFC) förbättrat förmågan att identifiera samband mellan vapen, och det internationella informationsutbytet uppges ha förbättrats under de senaste åren.

3.2.1 Information från skjutvapencentret når inte alltid ut i myndigheterna

Nationellt skjutvapencenter fungerar inte ännu som ett samlande informationsnav mellan Tullverket och Polismyndigheten. Trots att båda myndigheterna ska bemanna centret, bedömer Riksrevisionen att det finns problem med att få till ett välfungerande informationsutbyte.

Flera relevanta verksamheter inom Tullverket och Polismyndigheten har inte regelbundna kontakter med skjutvapencentret. Det gäller till exempel regionala underrättelsehandläggare inom Polismyndigheten, liksom de regionala skjutvapennav som finns kvar inom myndigheten.⁷⁵ I flera intervjuer framgår också att det finns en önskan om mer samarbete med skjutvapencentret.⁷⁶ De veckovisa mötena mellan polisens skjutvapennav och skjutvapencentret har upphört, eftersom centret uppfattade att mötena inte tillförde något.⁷⁷ Personal vid Tullverkets underrättelseverksamhet ingår dock både i myndighetens egna regionala kunskapscentrum om skjutvapen, och deltar vid möten med skjutvapencentret i varierande grad.⁷⁸

3.2.2 Brister i informationsutbytet mellan Tullverkets och Polismyndighetens handläggare

Informationsutbytet mellan regionala underrättelsehandläggare i Tullverket respektive Polismyndigheten är i flera fall personberoende. Utbytet framhålls ofta fungera väl i enskilda ärenden, men det saknas struktur för hur utbytet ska gå till. Flera beskriver att de borde kunna ha ett större utbyte.⁷⁹ Underrättelsehandläggare inom Polismyndigheten uppger att de främst jobbar mot skjutvapenvåldet medan Tullverket främst jobbar mot smugglingen, vilket kan förklara att samarbetet mot själva skjutvapnen inte blir så stort som många skulle önska.⁸⁰ I intervjuer framhålls

⁷⁵ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-13; 2026-01-27, 2026-01-21.

⁷⁶ Se exempelvis intervju 2026-01-23, 2026-01-21.

⁷⁷ Intervju Polismyndigheten 2026-01-27.

⁷⁸ Intervju Tullverket 2025-11-19.

⁷⁹ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-09; 2026-01-13; 2026-01-16; 2026-03-06, 2026-01-27; Intervjuer Tullverket 2025-11-05; 2025-11-19; 2025-11-25.

⁸⁰ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-09; 2026-01-13.

att det funnits förhoppningar om att de regionala skjutvapennaven och kunskapscentren skulle leda till ett mer strukturerat utbyte av information.⁸¹ Arbetet i de regionala grupperingarna har dock inte kommit igång ordentligt, och i vissa fall har organiseringen varit för otydlig för att verksamheten ska kunna nå full potential.⁸² Det finns också frågetecken inom Tullverket om hur samarbetet med Polismyndigheten regionalt kommer att utvecklas, eftersom Polismyndigheten inte längre har uttalat att de ska ha regionala skjutvapennav.⁸³

Underrättelsehandläggare vid Tullverket anser att de inte får all relevant information från Polismyndigheten.⁸⁴ Polismyndigheten är en av Tullverkets viktigaste källor till information om illegala skjutvapen, eftersom Polismyndigheten upptäcker och beslagtar betydligt fler skjutvapen än Tullverket. Information om sådana beslag kan ge ledtrådar om var vapnen kommer ifrån och vilka som för in dem i landet. Tullverkets underrättelsehandläggare uppger att polisens underrättelsepersonal sannolikt inte alltid har förståelse för vilken information som är relevant att dela med Tullverket. Om polisen till exempel genomfört en husrannsakan och upptäckt skjutvapen, är det inte givet att de informerar Tullverket om alla relevanta kringuppgifter som kan visa vapnets historik.⁸⁵ I dagsläget behöver handläggarna efterfråga information, eller tipsa varandra om den, vilket medför en risk att samband missas.

Underrättelsehandläggare vid Tullverket uppger också att de interna begränsningarna i informationsdelning som finns inom Polismyndigheten kan göra det svårt att veta om all information har delats. Om Tullverkets handläggare ställer samma fråga till Polismyndighetens underrättelsehandläggare, kan de få olika svar beroende på vilken polisregion handläggaren tillhör.⁸⁶ I några intervjuer framkommer också att det förekommer att myndigheterna arbetar mot samma misstänkta personer, utan att veta om det.⁸⁷ Tullverket har dock påbörjat ett arbete för att förbättra informationsdelningen mellan myndigheterna.⁸⁸

Även i intervjuer med handläggare inom Polismyndigheten framkommer att det finns särskilda svårigheter när informationen ska överföras mellan myndigheternas olika verksamhetsgrenar. Det gäller till exempel när information ska föras från den

⁸¹ Intervjuer Polismyndigheten 2026-03-06; 2026-01-16; 2026-01-13, 2026-01-21,

⁸² Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-09; 2026-01-13; 2026-01-16; 2026-01-21; Intervjuer Tullverket 2025-11-19; 2025-11-25.

⁸³ Intervju Tullverket 2025-11-25.

⁸⁴ Det finns dock vissa rättsliga förutsättningar för direktåtkomst genom sekretessbrytande bestämmelser i bland annat 2 kap. 8 § och 6 kap. 7 § lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område jämfört med 35 kap. 10 § 4 OSL. Det finns även liknande bestämmelser i Tullverkets respektive Polismyndighetens lagar om behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område.

⁸⁵ Intervjuer Tullverket 2025-11-05; 2025-11-25; 2025-11-19. Exempel på sådan kringinformation är om polisen också funnit fraktsedlar eller postavier i samma bostad som skjutvapnen.

⁸⁶ Behörighet att läsa underrättelser ges i de flesta regioner endast till den geografiska del av regionen som skapat underrättelsen. Polismyndigheten, *Granskning av underrättelseverksamheten*, 2024, s. 14.

⁸⁷ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-16; 2026-02-16.

⁸⁸ Mejlsvar från Tullverket 2026-04-29

ena myndighetens utredande verksamhet till den andra myndighetens underrättelseverksamhet, och vice versa.⁸⁹

3.2.3 Myndigheterna saknar gemensamma system

Tullverket och Polismyndigheten har i dag inte tillgång till ett gemensamt underrättelsesystem. Inom båda myndigheternas underrättelseverksamheter finns en stor efterfrågan på ett sådant system, eftersom det bedöms kunna underlätta informationsöverföringen.⁹⁰ Myndigheterna efterfrågar därför en lösning som möjliggör att information kan lagras och bearbetas på en gemensam arbetsyta.⁹¹

Inom det nationella skjutvapencentret har tullens personal viss läsbehörighet till Polismyndighetens mappar. Polisen har dock inte tillgång till Tullverkets mappar. Det saknas också möjlighet att gemensamt spara och bearbeta information på en och samma arbetsyta.⁹² Myndigheterna uppger även här att en sådan arbetsyta behövs för att skapa en gemensam lägesbild av vapenproblemen samt av smuggling och tillförsel av skjutvapen i Sverige.⁹³

Det finns idag vissa möjligheter att ge direktåtkomst till varandras uppgifter. Däremot saknas en uttrycklig reglering om information får bearbetas på en gemensam it-plattform. I slutredovisningen av regeringsuppdraget om att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala skjutvapen och motverka vapensmuggling till Sverige efterfrågar därför Polismyndigheten och Tullverket ändringar i register- och sekretesslagstiftningen för att möjliggöra gemensamma register och överföring av uppgifter genom dessa register. De vill också kunna bearbeta informationen på en gemensam it-plattform.⁹⁴

I mars 2026 tillsattes en utredning för att se över Polismyndighetens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område.⁹⁵ I maj tillsatte regeringen också en utredning som omfattar Tullverkets behandling av personuppgifter inom samma område.⁹⁶ Utredarna ska bland annat bedöma om dagens regelverk försvårar en effektiv informationshantering i myndigheternas verksamheter och se över respektive brottsdatalog. Det framgår dock inte uttryckligen om utredarna ska se över Polismyndighetens och Tullverkets behov och möjligheter att gemensamt bearbeta information på gemensamma arbetsytor. Det är alltså inte säkert att myndigheternas

⁸⁹ Intervjuer Polismyndigheten 2025-09-18; 2026-03-06; 2026-01-13.

⁹⁰ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-28; 2025-09-19, Intervjuer Tullverket 2025-11-19; 2025-09-23.

⁹¹ Polismyndigheten, Tullverket och Åklagarmyndigheten, *Regeringsuppdrag – slutredovisning, Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2023.

⁹² Mejl från Tullverket 2026-04-29.

⁹³ Polismyndigheten, *Myndighetsgemensam delredovisning av regeringsuppdrag att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, s. 17.

⁹⁴ Regeringsuppdrag, *Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige (Ju2022/02633)*.

⁹⁵ Polismyndighetens behandling av personuppgifter, dir. 2026:17

⁹⁶ Regeringens utredningsdirektiv, *En modern och ändamålsenlig dataskyddsreglering för Skatteverkets och Tullverkets brottsbekämpande verksamheter samt ett stärkt skydd för personal vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten*, (dir. 2026:28).

önskemål om gemensamma arbetsytor kommer att hanteras inom ramen för utredningarna.

Riksrevisionen konstaterar att det kommer dröja flera år innan eventuella regeländringar till följd av utredningarna kommer finnas på plats. Ett arbete pågår med att ta fram en överenskommelse för att dela information mellan tullen och polisen. Myndigheterna behöver dock fortsätta att klarlägga vilka möjligheter det finns att bearbeta information på gemensamma arbetsytor med stöd av gällande regelverk.

Myndigheterna försöker dra nytta av överskottsinformation

Granskningen visar att både Tullverket och Polismyndigheten försöker säkerställa att överskottsinformation inte går förlorad. I polisens förundersökningar, underrättelseärenden och spaningsärenden framkommer regelbundet information om annan brottslighet utöver det som ärendet gäller. För att denna information ska kunna användas krävs dock att man registrerar överskottsinformationen manuellt. Även Tullverkets kontrollpersonal ska upprätta underrättelseuppslag om misstänkta resande eller varor. I våra intervjuer framkommer att det riskerar att bli bortglömt vid hög arbetsbelastning. Det kan också vara svårt att veta vilken information som kan vara relevant att rapportera om.⁹⁷

3.2.4 Snabbare svar från NFC underlättar klustring av skjutvapen

NFC:s handläggningstider avseende vapenundersökningar har blivit kortare under de senaste åren, vilket förbättrat möjligheterna att hitta samband mellan skjutvapen. De forensiska undersökningar som NFC gör av skjutvapen, patronhylsor och kulor är en viktig förutsättning för att kunna identifiera samband mellan olika brottsändelser. Undersökningarna omfattar även att bedöma vapnets funktion, tillståndsplikt, skarphet och kopplingar till andra brottsändelser. Att snabbt få svar på dessa undersökningar är viktigt för att möjliggöra fortsatt utredningsarbete utifrån eventuella samband som upptäcks. Om svaren dröjer för längre finns sämre möjligheter att hämta in bevisning som kan hjälpa till att identifiera, utreda och lagföra personer som står för tillförsel av skjutvapen.

Polismyndigheten har vidtagit åtgärder för att se till att utredningarna får snabbare svar om skjutvapnet är skarpt, samt om det finns kopplingar till andra skjutningar eller skjutvapen. En väsentlig förändring är att NFC numera ger svar till utredningen utifrån en så kallad förbedömning. Enligt Polismyndigheten har förbedömningar lämnats i cirka 65 procent av de skjutningar där det har varit möjligt att lämna en förbedömning (cirka 100 stycken). I intervjuer framkommer att utredare numera får en indikation på om det finns kopplingar till andra skjutningar inom loppet av några dygn, medan samma svar tidigare kunde dröja i veckor eller månader. Även anställda inom Tullverket beskriver att de får svar mycket fortare nu. Detta beskrivs ha

⁹⁷ Intervju Polismyndigheten 2026-02-26.

förbättrat möjligheterna att hitta samband mellan skjutvapen, men också utreda det enskilda brottet.⁹⁸

Även den totala handläggningstiden för utredningarna har kortats betydligt. Den genomsnittliga handläggningstiden för vapenspårjämförelser av skjutvapen var 20 dagar under 2025, jämfört med 86 dagar under 2024.⁹⁹ Minskningen beror delvis på att fler personer har anställts inom NFC, samt förändrade processer för att fördela arbetsbördan jämnare över landet.¹⁰⁰

Vissa problem kvarstår

Sedan några år tillbaka gör NFC bild- och videobedömningar av skjutvapen. Om NFC bedömer att skjutvapnet är skarpt, kan polisen genomföra husrannsakan och på så vis beslagta fler skjutvapen och samtidigt generera bevisning för åtal och fällande dom. På grund av att arbetssättet är nytt finns dock fortfarande förhållandevis få inom NFC som gör dessa bedömningar, samtidigt som efterfrågan på denna typ av bedömning ökat kraftigt.¹⁰¹ Det innebär att kötiden på bedömningarna är lång. En förhandsbedömning gavs i genomsnitt efter 18 dagar under 2025, men den slutgiltiga värderingen dröjde i snitt 163 dagar – det vill säga närmare ett halvår.¹⁰²

3.2.5 Tullverkets kontrollpersonal saknar information för att kunna göra effektiva kontroller

Personalen i Tullverkets kontrollverksamhet saknar tillräckligt med underrättelseinformation om skjutvapen för att kunna göra effektiva kontroller. I flera intervjuer framkommer att kontrollpersonalen får alltför övergripande information om de beslag som Tullverket redan gjort för att kunna inrikta nya kontroller.¹⁰³ Tidigare fick kontrollpersonalen betydligt mer information om bland annat nationalitet på bil och förare samt var i bilen restriktionsvaran hittats. Dessa sammanställningar har dock upphört, efter att Tullverket bedömt att denna detaljnivå skulle röja uppgifter som omfattas av förundersökningssekretess.¹⁰⁴ Detta har försämrat Tullverkets möjligheter att nyttja information om gjorda beslag för att identifiera nya kontrollobjekt och hitta illegala skjutvapen.¹⁰⁵

I viss mån får dock kontrollgrupperna ta del av beslagsinformation när förundersökningen är klar. Denna information uppges vara viktig för att kunna se

⁹⁸ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-27; 2026-03-06.

⁹⁹ Statistik från NFC 2026-01-27.

¹⁰⁰ Intervju Polismyndigheten 2026-01-23, samt Polismyndigheten, NFC rapport 2024:04 *Enhetsgemensam Planlagd Insats inom Vapenområdet*.

¹⁰¹ Antalet förbedömningar som avslutats på digitala media ökade från 101 till 295 åren 2024–2025 enligt statistik från NFC 2026-02-09.

¹⁰² Polismyndigheten uppger i sitt svar i faktagranskningen att kapaciteten på NFC har ökat sedan den period granskningen huvudsakligen omfattar och att handläggningstiderna därför har minskat jämfört med tidigare nivåer.

¹⁰³ Intervjuer Tullverket 2025-11-18; 2025-11-14; 2025-11-24.

¹⁰⁴ Intervjuer Tullverket 2025-11-25; 2025-12-17.

¹⁰⁵ Intervjuer Tullverket 2025-11-18; 2025-11-14; 2025-11-24; 2025-12-17.

bredare trender eller mönster, men nackdelen är att den inte längre är aktuell för att kunna leda till direkta beslag. Eftersom kriminella aktörer löpande förändrar sina tillvägagångssätt är det viktigt att information om aktuella modus och andra underrättelser snabbt når kontrollgrupperna. Flera intervjuade uppger dock att sådan information ofta når verksamheten med viss fördröjning, vilket innebär att den inte alltid är tillräckligt aktuell för att användas som underlag för att styra kontrollerna.¹⁰⁶ Som ett exempel på svårigheter kan nämnas att det förekommer att personal inom kontrollverksamheten nås av information om beslag som Tullverket gjort på bakvägar – från andra aktörer – som i sin tur informerats av Tullverket. Enligt personal vi talat med är detta ett tydligt exempel på att informationsflödet inte fungerar ändamålsenligt inom myndigheten.¹⁰⁷ Anställda inom kontrollverksamheten uppger också att de får bättre information om beslag som gjorts i andra länder än de som gjorts av Tullverket.¹⁰⁸

3.2.6 Tullverket har strukturer för att få information från externa aktörer, men kvaliteten i informationen varierar

Ett problem i Tullverkets informationsförsörjning är vilken information företag lämnar till myndigheten. Nuvarande lagstiftning kräver att transport-, post- och kurirföretag lämnar de uppgifter som Tullverket behöver för sin brottsbekämpande verksamhet.¹⁰⁹ Företagen behöver dock endast lämna de uppgifter de redan samlar in till Tullverket.¹¹⁰ Eftersom företagen har olika behov av uppgifter, innebär detta dock också att Tullverket får olika mycket, eller olika detaljerad, information från olika företag.

Det innebär att det finns flera luckor i den information Tullverket har tillgång till, vilket i sin tur leder till sämre möjligheter att identifiera avvikelser i resmönster.¹¹¹ Sedan flera år tillbaka har Tullverket dock ett etablerat samarbete med uppgiftsskyldiga företag för att främja informationstillförseln som kallas Samverkan mot tullbrottslighet (SMT).

Tillgången på information varierar också i stor utsträckning mellan olika flöden beroende på vilket behov företagen har att samla in information för sin egen verksamhet; i vissa flöden är informationen mycket begränsad.¹¹² Det ger Tullverket mycket små möjligheter att identifiera avvikelser som skulle kunna leda till en

¹⁰⁶ Intervjuer Tullverket 2025-11-18; 2025-11-14; 2025-11-24; 2025-12-17.

¹⁰⁷ Intervju Tullverket 2025-11-24.

¹⁰⁸ Intervjuer Tullverket 2025-11-03; 2025-12-17.

¹⁰⁹ I 7 kap. 12 § tullbefogenhetslagen framgår vilka uppgifter Tullverket kan begära in från transportföretagen. Tullverket har också möjlighet att ta del av bokningsuppgifter genom direktåtkomst innan transporten har ankommit eller avgått samt upp till sex månader efter att den ankommit eller avgått. Detta framgår av 7 kap. 13 § tullbefogenhetslagen.

¹¹⁰ Informationen ska också behövs för Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. Se 7 kap. 12 § tullbefogenhetslagen och 5 kap. 6 § postlagen.

¹¹¹ Intervjuer Tullverket 2025-10-29; 2025-11-14; 2025-11-20.

¹¹² I detta sammanhang kan vi notera att en utredning om passageraruppgifter i brottsbekämpningen under våren 2026 har föreslagit att användningen av passageraruppgiftssamlingar ska bli trafikslagsneutrala, SOU 2026:28.

kontroll. I jämförelse finns goda möjligheter att selektera objekt i post- och kurirflödet, tack vare förhållandevis god tillgång på förhandsinformation.¹¹³ De flesta skjutvapen och vapendelar som Tullverket beslagtar i kontrollverksamheten, har upptäckts i post- och kurirflödet.¹¹⁴ Tullverket framhåller också att i flöden där förhandsinformation saknas eller är begränsad, är tillgången till underrättelser och tekniska hjälpmedel, såsom skannrar, avgörande för att kunna upptäcka smuggling av skjutvapen.¹¹⁵

3.3 Utbytet av information internationellt har förbättrats

Det internationella utbytet av information om illegala skjutvapen har förbättrats under de senaste åren. Polismyndigheten uppger att man, främst genom skjutvapencenter, numera deltar i fler internationella sammanhang än tidigare och talar om problematiken med skjutvapenvåld i Sverige. Detta för att motivera länder som ofta är källor till vapensmuggling att bidra med informationsutbyte och annan hjälp.¹¹⁶

Både Tullverket och Polismyndigheten har sambandsmän utstationerade i flera länder inom och utanför EU. Sambandsmännens huvudsakliga uppgift är att förmedla kontakter mellan brottsbekämpande myndigheter i Sverige och i värdlandet. Därigenom kan de svenska myndigheterna inhämta, utbyta och vidareförmedla underrättelseinformation inom ramen för förundersökningar. I vissa fall leder samarbetet även till gemensamma utredningar mellan länderna.¹¹⁷

En viktig källa till information om illegala skjutvapen är de gemensamma internationella databaserna¹¹⁸. De är dock inte heltäckande. Det beror på att länderna rapporterar in olika mycket information om skjutvapen, vapenbrott och relaterad brottslighet.¹¹⁹ Det pågår dock ett arbete med att utveckla en gemensam europeisk databas för beslagtagna skjutvapen, vilket tydligt skulle förbättra kunskapen om illegala skjutvapen.¹²⁰

3.3.1 Krångligt för skjutvapencentret att få använda information för att bakspåra skjutvapen

En av skjutvapencentrets huvuduppgifter är att bakspåra skjutvapen genom att exempelvis ställa frågor internationellt om vapnet. För att kunna göra det behöver personalen be förundersökningsledaren i det ärende där vapnet förekommer om

¹¹³ Intervjuer Tullverket 2026-01-15; 2025-10-29; 2025-11-14; 2025-12-02; 2025-11-20.

¹¹⁴ Det handlar framför allt om start- och gasvapen. I övrigt beslagtar Tullverket framför allt vapen i samband med husrannsakingar inom ramen för den brottsutredande verksamheten. Tullverkets årsredovisning 2024, s. 76.

¹¹⁵ Tullverkets budgetunderlag 2025–2027, s. 7.

¹¹⁶ Intervjuer Polismyndigheten 2026-02-16; 2026-02-27.

¹¹⁷ Mejl från Polismyndigheten 2026-02-03.

¹¹⁸ Exempelvis Europols kommunikationsplattform för internationella meddelanden, SIENA.

¹¹⁹ Intervju, Polismyndigheten 2026-02-16.

¹²⁰ Mejl från Polismyndigheten 2025-11-10, Intervju Tullverket 2025-09-26.

tillåtelse att använda information från förundersökningen. I intervjuer framhåller vapencentrets personal att de behöver lägga mycket tid på att få kontakt med åklagaren och förklara varför de behöver informationen samt hur den kommer att användas. Det förekommer också att åklagaren nekar förfrågan, eftersom bakspårningen inte bedöms tillföra något i utredningen.¹²¹ I intervju med åklagare framgår att förfrågan även kan nekas om det finns risk att känslig information från förundersökningen får spridning.

Granskningen visar också att det tar tid att få svar på frågor som ställs internationellt. I flera intervjuer med utredare och underrättelsehandläggare framgår att det går att få bra svar på internationellt ställda frågor, men att det tar förhållandevis lång tid. Det är därför inte ovanligt att åklagaren väljer att inte invänta svar för att kunna hålla häktningsfristerna.¹²² Det innebär dock att den internationella informationen inte alltid kommer till nytta i brottsutredningarna.

3.4 Lägesbilder matchar inte verksamheternas behov fullt ut

Tullverket och Polismyndigheten tar inte regelbundet fram en gemensam lägesbild inom det nationella skjutvapencentret. Därmed saknas ett underlag som kan användas för att inrikta myndigheternas arbete mot tillförseln av skjutvapen. Inom Tullverket tas lägesbilder om skjutvapen fram regelbundet, men de är inte tillräckligt användbara för att inrikta myndighetens selekterings- och kontrollverksamhet. Inom Polismyndigheten har Noa tagit fram vissa lägesbilder i samband med olika projekt, men kunskap om skjutvapen sammanställs inte regelbundet och systematiskt i lägesbilder.

3.4.1 Övergripande lägesbilder som kan inrikta arbetet i myndigheterna skapas inte inom det nationella skjutvapencentret

Granskningen visar att det saknas en strategisk lägesbild som kan användas för att inrikta arbetet mot de personer som förser den illegala marknaden med skjutvapen. Skjutvapencentret skapar inte regelbundet lägesbilder som beskriver förändringar i införseln av illegala skjutvapen och som kan ligga till grund för att inrikta den egna, eller myndigheternas, verksamhet framåt. Centret har tidigare tagit fram sådana lägesbilder. I dem har centret bland annat pekat ut vilka områden som bedömts som mest prioriterade.¹²³ Arbetet har upphört eftersom ledningen för Noa inte längre efterfrågar sådana lägesbilder.¹²⁴ I intervju med ledningen för Noa framgår att skjutvapen behandlas i bredare lägesbilder och att det inte är lämpligt att på ledningsnivå använda sig av särskilda lägesbilder för varje brottsområde eller

¹²¹ Intervjuer Polismyndigheten 2025-09-02; 2025-09-18; 2025-09-16.

¹²² Intervju Tullverket 2026-02-11; intervju Polismyndigheten 2026-02-27.

¹²³ En lägesbild över illegala skjutvapen producerades också i samband med det regeringsuppdrag Tullverket och Polismyndigheten fick 2022.

¹²⁴ Intervju Polismyndigheten 2025-09-18.

fenomen. Samtidigt uppger personal vid centret att arbetet skulle vinna på en tydligare inriktning.¹²⁵

Skjutvapencentret går dagligen igenom alla Polismyndighetens beslag av skjutvapen, så länge ansvarig person för detta arbete är i tjänst.¹²⁶ Utifrån denna genomgång presenteras sedan eventuella nya trender muntligt på skjutvapencentrets veckovisa möten, där representanter från Tullverket och Polismyndighetens underrättelseverksamheter ingår.¹²⁷ Däremot uppges att beslagen inte analyseras utifrån ett större helhetsperspektiv, och sådan kunskap sammanställs inte och förmedlas ut i myndigheterna i form av lägesbilder. Denna typ av lägesbilder efterfrågas dock av vissa regionala underrättelsehandläggare.¹²⁸

3.4.2 Polismyndigheten skapar lägesbilder i samband med vissa projekt, men samlar inte kunskap om skjutvapen regelbundet och systematiskt

Kunskap om vapentillförsel sammanställs inte systematiskt på regional nivå inom Polismyndigheten, vare sig inom underrättelseverksamheten eller skjutvapennaven. I våra intervjuer framkommer att skjutvapennaven bedömt att skjutvapenproblematiken inte är regional, och att det därför är bättre att lägesbilder skapas på nationell nivå.¹²⁹ Samtidigt uppger regionala underrättelsehandläggare att de inte har tillräckligt kunskap över nyckelaktörer i tillförseln, exempelvis i form av personer som bygger ihop vapendelar till skarpa skjutvapen, eller var skjutvapen göms och lagras i regionen.¹³⁰ Ett antal handläggare säger att de inte hinner göra denna typ av kartläggning. Däremot görs lägesbilder över våldsbrott och kartläggningar av gängkriminella, vilka i viss mån kan antas överlappa med aktörer som bidrar till vapentillförseln.¹³¹ På nationell nivå skapar underrättelseenheten på Noa lägesbilder som berör skjutvapen i samband med vissa projekt. I våra intervjuer framkommer dock att dessa lägesbilder inte haft ett större helhetsgrepp.¹³² Det pågår dock ett arbete på Noa med att ta fram en strategisk lägesbild som ska produceras under 2026, i syfte att peka ut i vilken riktning Polismyndigheten bör arbeta mot skjutvapen under kommande år.¹³³ Det finns också en ambition om att på sikt skapa en databas över beslagtagna skjutvapen, med relevant kringinformation om vapnet. I dagsläget finns ingen sådan samlad information, även om delar av informationen samlas i olika delar av Polismyndigheten.¹³⁴

¹²⁵ Intervjuer Polismyndigheten 2026-03-06, 2025-10-11, 2025-09-18; 2025-09-22; 2025-09-16.

¹²⁶ Tullverket går igenom sina beslag löpande och redovisar dessa till skjutvapencentret på veckobasis. Mejl från representant för nationellt skjutvapencenter 2026-03-27.

¹²⁷ Från Polismyndighetens håll finns dock endast representant från underrättelseverksamheten vid Noa. Vid Tullverket deltar regionala underrättelsehandläggare i varierande omfattning.

¹²⁸ Intervju Polismyndigheten 2026-01-16.

¹²⁹ Intervju Polismyndigheten 2026-01-09.

¹³⁰ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-09; 2026-01-16; 2026-01-21.

¹³¹ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-16; 2026-01-09; 2026-01-13, 2026-03-30.

¹³² Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-16; 2026-03-06.

¹³³ Intervju Polismyndigheten 2026-03-06.

¹³⁴ Mejl från Polismyndigheten 2025-10-11; Intervju Polismyndigheten 2025-09-22.

Polismyndigheten har på senare tid infört driftcenter på flera nivåer i organisationen. Syftet är att snabbt kunna dela information och skapa en gemensam lägesbild, så att brottslighet kan hanteras mer samordnat. I driftcentren sitter olika polisiära funktioner samlade såsom utredare, underrättelsehandläggare, operativa koordinators, med flera. Då information om skjutvapenvåldet delas inom ett driftcenter har underrättelsehandläggare möjlighet att rapportera om de får kännedom om nya modus för införsel av skjutvapen.¹³⁵ Driftcentrens uppgift är dock inte att sammanställa och dela kunskap långsiktigt, fokus är snarare på operativ informationsdelning i närtid. Denna informationsdelning uppfyller därför inte behovet av lägesbilder över införseln av skjutvapen.

3.4.3 Tullverket producerar regelbundna lägesbilder om skjutvapen, men de är inte användbara för att inrikta urval av kontroller

Tullverket har en särskild vapengrupp inom underrättelseavdelningen. Gruppen sammanställer regelbundet nationella lägesbilder över smuggling av skjutvapen. Lägesbilderna tas fram varje kvartal utifrån trender och modus som de regionala.¹³⁶ De beskriver till exempel i vilka flöden skjutvapen har upptäckts, vilka länder de har smugglats från och vilka typer av skjutvapen som har smugglats.

Dessa lägesbilder uppges dock vara alltför övergripande för att kunna användas för att inrikta kontrollverksamheten.¹³⁷ Tullverkets kontrollpersonal framhåller att de främst är hjälpta av detaljerad beslagsinformation, som beskrivits i avsnitt 3.2.5. Även selekterare beskriver att lägesbilderna skulle behöva vara mer detaljerade för att de ska vara användbara för att välja ut kontrollobjekt.¹³⁸ Informationen kommer dessutom ofta med viss fördröjning. I detta sammanhang lyfts att de kriminella aktörerna fortlöpande anpassar och förändrar sina tillvägagångssätt, medan Tullverkets förmåga att snabbt ställa om inte upplevs vara lika utvecklad.¹³⁹

I ett antal intervjuer framhålls också att kunskapsnivån om skjutvapen skulle behöva höjas bland såväl selekterare som kontrollpersonal, för att kunna välja ut rätt kontrollobjekt. På Tullverkets intranät finns en öppen grupp där viss information om vapen delas. Gruppen är dock frivillig och till följd av sekretess kan bara viss information delas.¹⁴⁰

Av flera av våra intervjuer framgår att det finns ett underrättelseunderskott inom Tullverket när det gäller skjutvapen. Kunskapsbilden är i jämförelse betydligt bättre för hur narkotika smugglas.¹⁴¹ Få tips eller uppslag inkommer till

¹³⁵ Intervju Polismyndigheten 2026-01-09.

¹³⁶ Intervju Tullverket 2025-11-25.

¹³⁷ Se till exempel intervjuer Tullverket 2025-11-18; 2025-11-03; 2025-11-24; 2025-10-29.

¹³⁸ I Riksrevisionens rapport från 2019 framgår att det strategiska underrättelsearbete som har till uppgift att bygga kunskap om olika riskområden har begränsad påverkan på inriktningen av kontrollverksamheten. Se Riksrevisionen, *Tullverkets kontroll – en träffsäker verksamhet?*, 2019.

¹³⁹ Intervju Tullverket 2025-11-20.

¹⁴⁰ Svar på faktagranskning från Tullverket 2026-06-16.

¹⁴¹ Intervjuer Tullverket 2025-11-05; 2025-11-19; 2025-11-25; 2025-11-20; 2025-12-02; 2025-11-18; 2025-11-24.

underrättelseverksamheten kopplat till skjutvapen. Lägesbilderna bygger därmed i stor utsträckning på information från de beslag av skjutvapen som Tullverket gjort. Eftersom beslagen är få, och oftare görs i samband med husrannsakingar än i kontrollverksamheten, genererar de begränsad information om hur skjutvapen smugglas in i landet.

Tullverkets regionala vapenunderrättelsehandläggare uppger att det finns ett behov av att göra analyser över aktuella nätverk som smugglar skjutvapen, men att detta inte görs i dagsläget.¹⁴² Särskilt utpekade funktioner i varje region går dock igenom de beslag som Tullverket gjort, och förmedlar information utifrån detta till kontrollpersonalen via särskilda möten eller kortare utskick. Som beskrivet i avsnitt 3.2.2 bedömer dock kontrollpersonalen att denna information är för övergripande för att vara användbar för att inrikta kontrollerna.

3.5 Flera uppgifter för att kunna följa upp arbetet mot skjutvapen sammanställs inte

Tullverket och Polismyndighetens möjligheter att identifiera behov av förändring i den egna verksamheten försämras av att de inte sammanställer relevanta uppgifter om hur arbetet mot illegala skjutvapen fortskrider. Detta innebär att myndigheterna har svårare att strategiskt inrikta sin verksamhet.

3.5.1 Polismyndigheten följer inte systematiskt upp nyckelfaktorer för att inrikta polisverksamheten

Polismyndigheten sammanställer inte systematiskt och nationellt vilka skjutvapen som beslagtagits i kriminell miljö, eller hur många av dem som använts i skjutningar.¹⁴³ NFC samlar information om de skjutvapen de undersökt, men särskiljer inte vilka skjutvapen som haft koppling till kriminella nätverksmiljöer eftersom sådan information normalt inte finns tillgänglig för NFC. Det finns inte heller sammanställda uppgifter över var, när och hur polisen gjort beslag av skjutvapen. Sådana uppgifter skulle kunna användas för att inrikta polisens eftersökande verksamhet på särskilda riskområden eller platser.¹⁴⁴ Sådana genomgångar har gjorts vid enskilda tidpunkter och i vissa regioner, men uppgifterna samlas inte löpande.

Bland annat har Polismyndigheten gått igenom beslag av skjutvapen som gjorts i region Stockholm 2020–2021.¹⁴⁵ Liknande genomgångar av vapenbeslag har vad Riksrevisionen känner till dock inte genomförts sedan 2023.

¹⁴² Intervju Tullverket 2025-11-19; 2025-11-05.

¹⁴³ Se strategisk vapenrapport, mejltråd med Polismyndigheten 2025-11-10. Se också svar från NFC.

¹⁴⁴ Polismyndigheten, *Illegala vapen i Polisregion Stockholm – En genomgång och analys av vapenbeslagen i Stockholm 2020–2021*, 2023.

¹⁴⁵ Polismyndigheten, *Illegala vapen i polisregion Stockholm En genomgång och analys av vapenbeslagen i Stockholm 2020–2021*, 2023.

Bristerna på registrerade uppgifter bidrar också till personberoende i arbetet eftersom viktig kunskap riskerar att försvinna om enskilda medarbetare slutar. I dagsläget finns inget sökbart system där det går att se vilka skjutvapen som är bakspårade. Alla svar på bakspårade vapen skickas till utredarna i respektive ärende, och på grund av sekretessregler kan svaret i vissa fall inte läggas in i förundersökningen. Det innebär att det saknas möjlighet för andra att se om vapnet blivit bakspårat. I praktiken innebär det att den enda som har överblick är den tjänsteman på skjutvapencentret som arbetar med internationell bakspårning.¹⁴⁶

3.5.2 Tullverket behöver förbättra uppföljningen av träffsäkerhet

Tullverket följer inte systematiskt upp träffsäkerheten i sin kontrollverksamhet kopplat till skjutvapen. Tullverket har förvisso möjlighet att ta fram flera av dessa uppgifter, och har på förfrågan av Riksrevisionen manuellt tagit fram siffror över antal kontrollbeställningar som lagts utifrån underrättelse respektive manuell selektering, liksom hur många av respektive sort som lett till beslag. Detta är dock inget som Tullverket följer upp regelbundet och samlat. Enligt Tullverket behöver uppgifterna plockas fram manuellt vilket innebär att det är omständligt att på en nationell nivå följa dessa uppgifter nedbrutna per tullregion eller typ av flöde. Riksrevisionen granskade Tullverkets kontrollverksamhet 2019 och identifierade redan då brister i uppföljningen.¹⁴⁷

Vi har även efterfrågat uppgifter om avvisade kontrollbeställningar, men det har visat sig mycket svårt att ta fram. Enligt Tullverket innehåller dessutom statistiken flera felkällor eftersom det saknas enhetlighet i hur anställda registrerar i systemet, och vissa uppgifter saknas helt. I vår granskning har det dock framkommit exempel där en gruppchef inom selekteringscentrum valt att göra en sådan genomgång, för att belysa problemet med avvisade kontrollbeställningar i deras flöde.¹⁴⁸

År 2025 genomförde Tullverket en verksamhetsanalys där cirka 150 gränspassager riskbedömdes och värderades. Analysen syftade till att få ett underlag för eventuell justering av bemanningsnivåer, öppettider och arbetsuppgifter mellan kontrollavdelningens olika områden och orter.¹⁴⁹ Tidigare hade resursförstärkningar gjorts jämnt över landet vilket resulterade i att man rekryterat personal till platser där behovet inte funnits. I intervju med ledning i kontrollverksamheten framgår att listan ska uppdateras löpande, men att det inte sker några större förändringar avseende kontrollplatserna eftersom inflödet inte har ändrats.

¹⁴⁶ Mejl från Polismyndigheten 2025-11-10.

¹⁴⁷ Se Riksrevisionen, *Tullverkets kontroll – en träffsäker verksamhet?*, 2019, s. 7.

¹⁴⁸ Intervju Tullverket 2025-11-14.

¹⁴⁹ Tullverket, *Verksamhetsanalys kontrollverksamheten* 2025, s. 3.

4 Myndigheterna inriktar inte verksamheten tillräckligt utifrån kunskap

Detta kapitel fokuserar på om Tullverket och Polismyndigheten utformat sitt arbete mot illegala skjutvapen på ett effektivt sätt.

Sammanfattande iakttagelser

- Myndigheterna inriktar och prioriterar i begränsad utsträckning sina resurser utifrån information om illegala skjutvapen. Tullverket hinner exempelvis inte genomföra alla kontroller, trots att det finns underrättelse om risk för smuggling av skjutvapen. Nuvarande bemanningsläge innebär att det finns betydande luckor i Tullverkets kontroller av gränspassagera till landet. Polismyndigheten prioriterar i sin tur inte att utreda och lagföra de personer som står för tillförseln eller konstruktion av skjutvapen.
- Båda myndigheterna saknar en samlad strategi för hur de ska stärka arbetet mot illegala skjutvapen, och de har inte organiserat arbetet utifrån en analys av hur de bäst åstadkommer detta. Ute i verksamheterna sker dock metodutveckling utifrån kunskap om skjutvapen, ofta driven på enskilt initiativ.
- Båda myndigheterna har tagit fram vissa utbildningar och stödmaterial avseende skjutvapen. Likväl finns det ytterligare behov av stöd inom Tullverket för att höja förmågan att upptäcka och identifiera skjutvapen.

4.1 Tullverkets bristande kapacitet försvårar prioriteringar

Inom Tullverket försvårar resursbrist i de operativa verksamheterna en effektiv inriktning av arbetet mot illegala skjutvapen. Det nuvarande bemanningsläget innebär också att det finns betydande luckor i Tullverkets kontroller av gränspassagera till landet.

4.1.1 Kontrollverksamheten har inte kapacitet att upprätthålla en tillräcklig bemanning av kontrollplatserna

Granskningen visar att Tullverkets resurser inom kontrollverksamheten inte räcker till för att genomföra samtliga kontrollbeställningar och bemanna kontrollplatserna i tillräcklig omfattning för att klara sitt uppdrag på ett effektivt sätt.

Kontrollavdelningen har drygt 840 anställda, varav hälften arbetar i yttre kontrollgrupp.¹⁵⁰ Samtidigt har kontrollgrupperna ett mycket stort trafikflöde och godsflöde att hantera dagligen. Smuggling sker både i större flöden och i så kallad myrtrafik.¹⁵¹ För att prioritera sina resurser utgår Tullverket delvis från tidigare

¹⁵⁰ Mejl från Tullverket 2026-03-19.

¹⁵¹ Med myrtrafik avses smuggling som sker av enskilda vapen/vapendelar, och som är mycket svår att upptäcka.

nämnda verksamhetsanalys av var det finns störst risker för smuggling. I dagsläget finns alla högriskplatser inom en och samma region.

Tullverket klarar i dagsläget inte av att bemanna samtliga kontrollplatser, och myndighetens kontrollgrupper arbetar inte under hela dygnet. I samtliga intervjuer med kontrollverksamheten uppger personalen att det råder brist på resurser för att klara av uppdraget, och att det leder till hårda prioriteringar mellan vilka kontrollställen som ska bemannas samt att högriskplatserna står tomma under vissa perioder. Detta bekräftas också av företrädare för ledningen inom kontrollavdelningen.¹⁵²

Tullverket bedömer i budgetunderlaget för 2025–2027 att kontrollverksamheten skulle behöva växa med minst 30 nya medarbetare per år för att kunna bedriva en tillräcklig kontrollverksamhet vid alla gränspassager.¹⁵³ Tullverket har fått extra anslag för 2026, vilket kommer generera en viss resursökning till yttre kontroll. Ökningen kommer dock inte kunna bli större än ytterligare drygt 20 personer till yttre kontroll. Detta beror på att Tullverket dels har en relativt stor intern rörlighet ut från kontrollverksamheten, dels en begränsad kapacitet i sin interna utbildningsverksamhet.¹⁵⁴

Av svar från Tullverket framgår att man inte har gjort någon mer ingående analys av de interna resursbehoven. Tullverkets ledning framhåller vidare att förstärkningar av resurser inom kontrollverksamheten måste följas av resursförstärkningar även inom underrättelseavdelningen och tullkriminalavdelningen, för att skapa en effektiv kedja.¹⁵⁵

4.1.2 Tullverkets kontrollverksamhet är ojämnt belastad

Sammantaget visar granskningen att de regioner där högriskplatserna finns är mer belastade än andra regioner. Ledningen för Tullverket uppger samtidigt att omfördelningar av resurser skett främst utifrån prioriteringar av olika uppdrag som rör specifika varor, snarare än mellan olika regioner.¹⁵⁶

I dagsläget klarar inte Tullverket av att genomföra alla kontrollbeställningar, trots att de är uttalat prioriterade. Under 2024 och 2025 avvisades sammantaget 11 av totalt 233 kontrollbeställningar avseende skjutvapen. Selektarna beskriver att kontroller av misstänkta illegala skjutvapen är högt prioriterade, och därför sällan avvisas, i jämförelse med andra typer av kontrollbeställningar.¹⁵⁷ Granskningen visar dock att det sannolikt finns ett mörkertal vad gäller avvisade kontrollbeställningar. Av våra

¹⁵² Intervju Tullverket 2026-03-18.

¹⁵³ Tullverkets budgetunderlag 2025–2027, s. 11.

¹⁵⁴ Svar på fråga till ledningen för Tullverkets kontrollavdelning 2026-04-28.

¹⁵⁵ Skriftligt svar från Tullverkets ledning 2026-05-12.

¹⁵⁶ Skriftligt svar från Tullverkets ledning 2026-05-12.

¹⁵⁷ Under 2024–2025 skickades totalt 5 421 kontrollbeställningar, varav 240 blev avvisade, vilket motsvarar 4,4 procent. Statistiken innehåller dock enligt Tullverket flera potentiella felkällor, men ger en ungefärlig uppskattning.

intervjuer framgår att vissa selekterare kontakter inre befäl eller tullledningscentralen och undersöker om de har möjlighet att ta emot en kontrollbeställning, innan beställningen läggs.¹⁵⁸ Om svaret blir att kontrollen inte kan genomföras, exempelvis på grund av resursbrist eller att gruppen inte befinner sig i närheten av platsen, lägger selekteraren inte någon kontrollbeställning. Arbetssättet har dock kritiserats av internrevisionen, som menar att det är viktigt att väl underbyggda kontrollbeställningar läggs oavsett om det finns kontrollpersonal i närheten eller inte, eftersom det annars finns en risk att man missar beslag.¹⁵⁹ Det innebär också enligt Riksrevisionens bedömning att ledningen för kontrollverksamheten inte får viktig kunskap om att det finns behov att allokera mer resurser till kontrollplatserna.

Granskningen visar också att det förekommer att kurirföretag skickar vidare eller levererar godset trots att Tullverket har begärt att det ska ligga kvar i väntan på kontroll.¹⁶⁰ Det innebär att Tullverkets personal inte hinner genomföra kontrollbeställningarna innan försändelsen har lämnat kontrollplatsen.¹⁶¹

Granskningen visar också att Tullverket skulle kunna utnyttja selekteringscentrets arbete bättre genom att sprida kontrollbeställningarna mer över landet. Kontrollgrupperna är uppdelade utifrån tullregion, medan selekteringscentret arbetar nationellt och uppdelat per flöde (exempelvis post- och kurirtrafik, containertrafik eller färjetrafik). Även selekteringscentret har begränsat med resurser, och prioriterar därför att selektera på högriskplatser. Det begränsar dock mängden potentiella kontrollbeställningar de hinner hitta på övriga platser. Eftersom högprioriterade kontrollplatser är koncentrerade till vissa regioner, riktas fler kontrollbeställningar dit. Det medför att man behöver avvisa kontrollbeställningar där, samtidigt som kontrollpersonal i andra regioner uppger att de skulle hinna med och vara hjälpta av fler kontrollbeställningar.¹⁶² Den ojämna fördelningen av kontrollbeställningar uppges gälla särskilt i färjeflödet. Problemet lyftes redan 2023 i en intern genomlysning som beskriver att det saknas ett helhetsperspektiv över de kontrollbeställningar som läggs ut.¹⁶³

För att motverka problemen med bristande stöd i selekteringen har en region som haft ett bristande selekteringsstöd med gott resultat prövat att placera en resurs från kontrollverksamheten direkt på selekteringscentret. Denna person har haft behörighet att ta del av bokningsuppgifter och kunnat selektera ärenden direkt till regionens kontrollgrupp.¹⁶⁴

¹⁵⁸ Intervju Tullverket 2025-11-14

¹⁵⁹ Tullverket, *Genomlysning av Tullverkets selekteringscenter*, 2023, s. 21

¹⁶⁰ Tullverket har rätt att begära ett kvarhållande av godset i sex timmar, se tullbefogenhetslagen 6 kap. 6 §.

¹⁶¹ Mejl från Tullverket 2026-04-14.

¹⁶² Intervju Tullverket 2025-11-24, samt 2025-11-24 (2).

¹⁶³ Tullverket, *Genomlysning av Tullverkets selekteringscenter*, 2023, s. 21. Det har inte varit möjligt för Riksrevisionen att få ut uppgifter om avvisade kontrollbeställningar uppdelat per region, vilket innebär att det är svårt att uttala sig om exakt hur stora variationer som finns mellan regionerna.

¹⁶⁴ Intervju Tullverket 2026-03-18.

Kriminella aktörer utnyttjar luckorna i Tullverkets bemanning

Av intervjuer med Tullverkets personal framgår att kriminella har god kännedom om hur och när olika kontrollplatser är bemannade. De utnyttjar detta för att smuggla bland annat skjutvapen. Detta har framkommit dels genom att Tullverket tagit del av krypterade chattar i förundersökningar, dels genom att personal upptäckt att kriminella spanar på kontrollplatser i realtid. Tullverket uppger att den organiserade brottsligheten har ett övertag så länge myndigheten inte kan bedriva en frekvent kontrollverksamhet på samtliga kontrollplatser.¹⁶⁵

Även om ett flöde är bemannat med personal så finns alltså en betydande risk att smuggling inte upptäcks. Kontrollgrupperna har ofta svårt att räcka till för att både välja ut kontrollobjekt i flödet, och genomföra djupare kontroller. En djupare kontroll tar vanligtvis flera kontrollanter i anspråk. På de kontrollplatser där det är ett konstant inflöde, är det därför oftast bara möjligt att genomföra två fördjupade kontroller åt gången. Det innebär samtidigt att flödet ute på kontrollplatsen blir kort om personal, och i vissa fall tomt.¹⁶⁶ I våra intervjuer beskriver kontrollpersonalen att de kriminella utnyttjar detta, genom att skicka fram fordon som medvetet ska verka misstänkta, i syfte att få tullpersonalen att göra en djupare kontroll. När personalen som står ute i flödet försvinner in på kontroll, kan det fordon som har de faktiska smugglingsvarorna passera flödet med mindre risk för att fastas i en kontroll.

4.1.3 Tullverkets särskilda ambitionshöjning har inte fått genomslag i kontrollverksamheten

I Tullverkets regleringsbrev de senaste sex åren framgår att ambitionsnivån för att förhindra smuggling av bland annat skjutvapen ska fortsätta att öka.¹⁶⁷ Ingen av dem vi intervjuat inom kontrollverksamheten, selekteringscenter, övrig underrättelseverksamhet eller operativ personalplanering beskriver dock att denna ambitionshöjning har haft någon större påverkan på arbetet. I våra intervjuer framkommer att kontrollpersonalen i huvudsak arbetar som vanligt. Det gäller även när det pågår särskilda insatser, till exempel från Empact¹⁶⁸. I en intervju beskriver den funktion som lägger den operativa personalplaneringen att många operationer ser likadana ut, men att de inte utvärderas och därför inte leder till justeringar.¹⁶⁹ Av den statistik vi tagit del av framgår att Tullverkets beslag av skjutvapen inte ökat de senaste åren, trots flera uppdrag om ambitionshöjningar.

¹⁶⁵ Tullverkets budgetunderlag 2025–2027, s. 11.

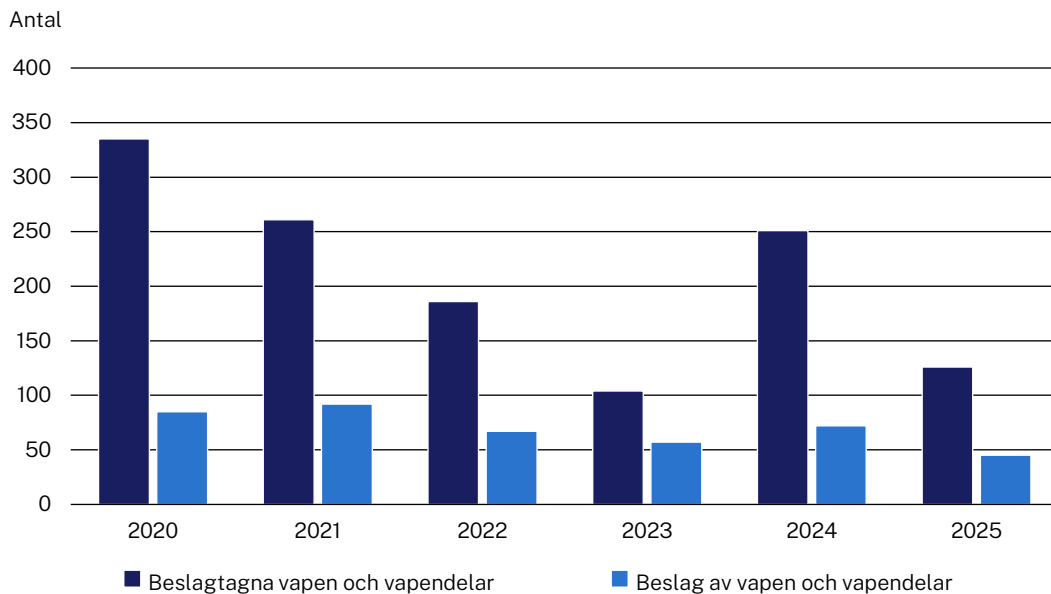
¹⁶⁶ Intervju Tullverket 2025-11-18.

¹⁶⁷ Regleringsbrev för Tullverket 2022–2025.

¹⁶⁸ European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats, EU:s samarbetsstruktur mot grov och organiserad brottslighet.

¹⁶⁹ Intervju Tullverket 2025-11-24 (3).

Diagram 3 Tullverket: antal beslag respektive antal beslagtagna skjutvapen och vapendelar, 2020–2025

Anm.: Flera olika vapen och vapendelar kan ingå i ett och samma beslag.

Källa: Statistik från Tullverket, 2026-04-24 och 2026-04-29.

Kapacitetsbristen bidrar också till att Tullverket har svårt att bygga ny kunskap om vapensmugglingen. Tullverkets personal beskriver att de inte har möjlighet att under längre tid koncentrera sig på ett särskilt flöde för att undersöka i vilken utsträckning smuggling av exempelvis skjutvapen sker, eftersom de då skulle behöva lämna andra flöden mer eller mindre obevakade.¹⁷⁰ I våra intervjuer framkommer att flera inom Tullverkets kontrollgrupper, selekteringscenter och underrättelseverksamhet anser att de har för lite kunskap om hur vapensmugglingen går till.

4.2 Polismyndigheten utnyttjar inte hela sin kapacitet

Polisens arbete är främst inriktat på att bekämpa våldet i kriminell miljö genom att utreda och lagföra dem som utför skjutvapenvåld. Att på längre sikt förebygga och förhindra skjutvapenvåld genom att kartlägga och lagföra de möjliggörare som står för tillförsel och konstruktion av illegala skjutvapen är inte lika prioriterat.

4.2.1 Polismyndigheten har inte tillräcklig möjlighet att inrikta sina resurser på dem som möjliggör vapentillförseln

Våld i kriminella miljöer, däribland skjutvapenvåld, är ett högt prioriterat område inom Polismyndigheten. Myndighetens arbete är inriktat mot att kartlägga och komma åt de stora kriminella nätverken samt lagföra enskilda utförare av våldsbrott. I våra intervjuer framkommer dock att de personer som möjliggör de kriminellas tillgång till skjutvapen inte alltid finns i någon av dessa grupper.

¹⁷⁰ Intervju Tullverket 2025-11-18.

I Polismyndighetens underrättelseplan framgår att Polismyndigheten ska kartlägga förmåga och tillvägagångssätt hos de kriminella när det gäller skjutningar och sprängningar, samt identifiera personer och logistikkedjor som nyttjas i den gränsnära brottsligheten, bland annat för smuggling av skjutvapen.¹⁷¹

Regionala underrättelsehandläggare uppger att det tydliga fokuset på våldet i kriminella miljöer har begränsat möjligheten att kartlägga möjliggörare på vapenområdet. Det gäller dem som smugglar, tillverkar eller hanterar större mängder skjutvapen.¹⁷² Flera säger också att de saknar kunskap om hur vapnen kommer hit och vilka aktörer som förser marknaden med skjutvapen.¹⁷³ I en av regionerna framgår att det finns en inriktning mot att identifiera individer som möjliggör anskaffning eller framställning av skjutvapen och explosiva anordningar.¹⁷⁴ Samtidigt gör brist på resurser att arbetet inte längre har samma tydliga fokus. Arbetet bedrivs främst reaktivt när det kommer in konkreta tips eller uppslag.

De tips och uppslag som kommer in till underrättelseverksamheten handlar ofta om att en viss person har ett skjutvapen, men det är svårare att komma längre upp i hierarkin. En underrättelsehandläggare uppger att det vore önskvärt att ha en tydligare inriktning på just vapen och explosiver, i stället för våldet i stort, eftersom det oftast inte är samma personer och konstellationer som behöver kartläggas.¹⁷⁵ Samtidigt framhåller andra underrättelsehandläggare att organiseringen mot våld i kriminella miljöer är bättre än den tidigare uppdelningen. Riksrevisionen konstaterar dock att det lett till att arbetet mot illegala skjutvapen inte får samma utrymme.

Polismyndigheten beslagtar betydligt fler skjutvapen än vad Tullverket gör. Sett ur en tioårsperiod har antalet beslag ökat från 839 år 2015 till 1 872 år 2025.¹⁷⁶

¹⁷¹ Polismyndigheten, *Nationell underrättelseplan*, s. 12.

¹⁷² Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-09, 2026-01-21.

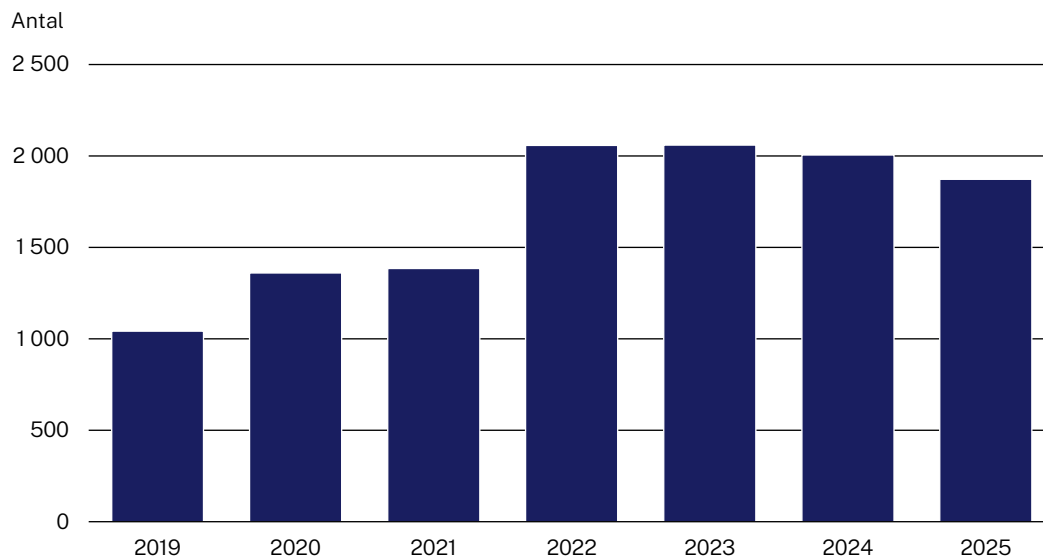
¹⁷³ Intervju Polismyndigheten 2026-01-16.

¹⁷⁴ Intervju Polismyndigheten 2026-01-09.

¹⁷⁵ Intervju Polismyndigheten 2026-01-13.

¹⁷⁶ SVT nyheter, "Polisens vapenbeslag har minskat – trots rimfrost", 2020. Samt statistiska uppgifter från NFC 2026-03-27.

Diagram 4 Beslagtagna skjutvapen av polisen, 2020–2025

Källa: Polismyndigheten 2026-01-12.

4.2.2 Svårt att stoppa tillförseln på skjutvapen utifrån enskilda utredningar

Det saknas ofta förutsättningar för att identifiera hur ett skjutvapen hamnat i den kriminella miljön inom ramen för utredningen av en skjutning eller ett grovt vapenbrott. Eftersom brott som involverar skjutvapen ofta har högt straffvärde och de misstänkta sitter häktade, behöver åklagarna förhålla sig till tidsfrister. Samtidigt tar det tid att bakspåra vapnet. Åklagaren har sällan möjlighet att exempelvis invänta svar på internationella förfrågningar om skjutvapnet.¹⁷⁷ Utredningarna stannar därför ofta vid lagföring av den person som går att koppla till vapeninnehavet, vilket sällan är densamma som stått för vapentillförseln. I en utredning som tar sikte på vapeninnehavet är det av mindre vikt att veta varifrån vapnet kommer, om det är ett äkta vapen eller en kopia. Det resulterar i att utredningsåtgärder för att fastställa vapnets ursprung inte är prioriterade. I intervjuer med åklagare framkommer att det inte finns några hinder för polisens utredare att arbeta vidare med bakspårningen, utanför den aktuella förundersökningen.¹⁷⁸ Detta sker dock enligt utredare i begränsad utsträckning på grund av tidsbrist.

Flera anställda inom Polismyndigheten beskriver dessutom att det blivit allt svårare att koppla ihop den person som har innehaft vapnet med de personer som sett till att skjutvapnet kommit in i landet och i slutändan försett utföraren med vapnet. Det beror dels på att de inblandade kommunicerar via krypterade chattar, dels på att antalet personer mellan utföraren och den som fört in vapnet blivit fler.

¹⁷⁷ Intervju Tullverket 2026-02-11.

¹⁷⁸ Intervju Åklagarmyndigheten 2026-02-17.

4.2.3 Polismyndigheten har viss kapacitet att utreda personer som är möjliggörare på regional och nationell nivå

Polismyndighetens kapacitet för att bedriva större utredningar mot möjliggörare för illegala skjutvapen finns främst vid Noas utredningsverksamhet. Viss kapacitet finns även inom regionala utredningsgrupper med fokus på internationell och organiserad brottslighet.¹⁷⁹ Samtidigt visar granskningen att det enbart i enstaka fall har bedrivits ärenden mot just vapensmugglingen och möjliggörare. Trots att Noa är tänkt att ta hand om den större problembilden i ärenden som regionerna inte mår med eller saknar kompetens för, beskriver intervjupersoner att det är svårt att få till resurser och långsiktighet i utredningarna. I de utredningar som bedrivs under längre tid förekommer det att personal går in i och ut ur ärendet, vilket leder till att det tappar fart. Det framgår också att ärenden har inletts för att sedan avslutas en tid därefter till förmån för andra ärenden.¹⁸⁰

Inom vissa polisregioner pågår ett arbete med så kallade paraplyutredningar där man parallellt letar efter samband mellan innehållet i flera förundersökningar utan att behöva ta hänsyn till tidsfrister. Dessa utredningar har dock visat sig tidskrävande, vilket inneburit att de används främst för att rikta in sig på specifika personer, snarare än fenomen, såsom skjutvapen.

4.2.4 Viss framgång med internationellt arbete

En väsentlig del i skjutvapencenters arbete består i att använda kunskap om källor till skjutvapen för att påverka lagstiftningen i vapens ursprungsland, så att de luckor som möjliggör smugglingen täpps till. Den EU-reglering som finns på vapenområdet är bristfällig, med följd att skjutvapen eller vapendelar som kategoriseras som tillståndspliktiga i ett land kan bedömas vara licensfria i ett annat.¹⁸¹ I flera av våra intervjuer framhålls denna typ av påverkansarbete som det mest centrala för att lyckas minska införseln av skjutvapen till Sverige. Även regeringen uppger att man arbetar aktivt inom ramen för EU-samarbetet för att motverka och begränsa illegala skjutvapen. Bland annat har man fört dialog med Österrike, där det är tillåtet att licensfritt tillverka och sälja stommar till vapen. Regeringen har även kontaktat EU-kommissionen vid ett flertal tillfällen för att framhålla behovet av en harmoniserad lagstiftning i EU.¹⁸²

Under de senaste åren har påverkansarbetet nått vissa framgångar, där lagstiftning i andra länder skärpts, vilket har lett till att inflödet av skjutvapen från dessa länder har minskat.¹⁸³ Framgång i arbetet är dock i hög grad beroende av andra länders

¹⁷⁹ Intervjuer Polismyndigheten 2026-02-12; 2026-02-25, 2026-02-26.

¹⁸⁰ Intervju Polismyndigheten 2026-02-12.

¹⁸¹ Justitiedepartementet, *Direktiv om att bekämpa illegal handel med skjutvapen och andra brott relaterade till skjutvapen*, COM (2026)102, 2026.

¹⁸² Svar på skriftliga frågor från Justitiedepartementet 2026-04-17.

¹⁸³ Tullverkets beskriver t.ex. att färre start- och gaspistoler upptäcktes 2025 jämfört med föregående år, vilket bedöms vara i huvudsak till följd av förändrad lagstiftning internationellt, Tullverket, *Årsredovisning 2025*.

prioriteringar och politik, vilket innebär att vissa källor till vapen är svårare att komma åt. Påverkansarbetet kan därför inte enskilt säkra ett effektivt arbete mot tillförseln av illegala skjutvapen, utan behöver kompletteras med arbete med att identifiera och slå ut de distributionskedjor som finns.

Ett förslag till EU-direktiv har lagts fram tidigare i år som bland annat innehåller ett obligatoriskt krav på att inrätta nationella kontaktpunkter¹⁸⁴ i medlemsländerna samt att dessa länder ska kriminalisera tillverkning, smuggling och innehav av skjutvapen, väsentliga delar av ett vapen eller ammunition m.m.¹⁸⁵

4.3 Myndigheterna använder inte den samlade kunskapen om illegala skjutvapen för att utveckla organiseringen av arbetet

Tullverket och Polismyndigheten saknar en ändamålsenlig organisering för att effektivt kunna motverka förekomsten av illegala skjutvapen. Skjutvapencentret har inte fått de grundläggande förutsättningar som behövs för att fungera effektivt. Dessutom har potentialen i Tullverkets kunskapscenter och Polismyndighetens regionala skjutvapenav inte realiserats.

4.3.1 Nationellt skjutvapencenter ska stärka arbetet mot illegala skjutvapen, men myndigheterna har inte tydliggjort hur

Avsikten med att inrätta ett nationellt skjutvapencenter var att stärka förmågan att tidigt kunna identifiera och motverka hot och fenomen kopplade till illegala skjutvapen. Granskningen visar emellertid att det inte finns någon långsiktig plan för det nationella skjutvapencentret. Utöver beslutet att inrätta centret finns inte mål, inriktning, ansvar och befogenheter uttalat. I samband med att centret inrättades analyserades heller inte vilka behov som skjutvapencentret ska fylla eller hur uppdraget ska vara utformat, utöver de punkter som lyfts i EU-kommissionens rådsslutsatser.¹⁸⁶ I flera intervjuer i andra delar av Polismyndigheten lyfts potentialen som ett skjutvapencentrum skulle kunna ha, samtidigt som det råder osäkerhet om vad skjutvapencentret egentligen gör eller ska göra.¹⁸⁷

¹⁸⁴ *National Firearms Focal Points*, såsom det svenska nationella skjutvapencentret.

¹⁸⁵ Sveriges riksdag, *Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpande av olaglig handel med skjutvapen och andra skjutvapenrelaterade brott och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1260*. 2026.

¹⁸⁶ Intervju Polismyndigheten 2025-09-18. I rekommendationen (rådsslutsatser), Europeiska unionens råd, *Council Conclusions on the implementation of the National Firearms Focal Points (NFFPs) in the EU Member States*, 2021, framgår bland annat att det ska finnas ett informationsregister över alla beslagtagna vapen, att alla vapnen i så stor utsträckning som möjligt ska bakspåras och att skjutvapencentret ska främja internationellt samarbete.

¹⁸⁷ Intervjuer Polismyndigheten 2026-01-23, 2026-01-09.

Skjutvapencentret saknar organisatoriska förutsättningar för att arbeta effektivt

Skjutvapencentret har ingen fast organisatorisk förankring förutom att det anges i Polismyndighetens arbetsordning att det är Noa som ansvarar för centret. Centret bemannas i dagsläget av ett fåtal personer från Polismyndigheten. Personal från Tullverket deltar i varierande grad i möten någon gång per vecka, och flera av dem uppfattar sin roll i centret som otydlig.¹⁸⁸

Personalen som arbetar i centret är inlånad på en viss procent. Det innebär att varje myndighet och enhet avgör vilken omfattning personal kan arbeta i centret. De flesta medarbetare har andra ordinarie uppdrag.¹⁸⁹ Organiseringen gör att personal kan ryckas ur centret till förmån för andra uppdrag, vilket skapar en sårbarhet. Av en intervju med chefen för Noa framgår att det har varit svårt att bemanna centret.

Centret leds av en arbetsledare som har uppdraget på cirka 10 procent av sin arbetstid parallellt med andra chefsuppdrag.¹⁹⁰ Av våra intervjuer med personal i centret framgår att avsaknaden av fredad chef begränsar möjligheten att lyfta centrets behov och att få genomslag i myndigheten.¹⁹¹ Dessutom innebär det att styrningen av centret i stort sett uteblir, vilket gör att det blir personalens olika intressen och expertis som får styra vad som blir gjort. Det medför att verksamheten får svårt att få genomslag samt att den blir sårbar för frånvaro eller om någon slutar.¹⁹² Som exempel är det enbart en person som arbetar med att klustra alla inkomna skjutvapen och en annan person som ansvarar för alla internationella förfrågningar. Vid frånvaro stannar arbetet upp helt. Det arbete som respektive person genomför i centret dokumenteras inte på ett sätt som gör att en annan person enkelt kan ta över arbetet. Det beror delvis på att det saknas system och möjligheter att föra register. Om några nyckelpersoner slutar skulle delar av arbetet därför behöva byggas upp på nytt.¹⁹³

Som jämförelse är det värt att nämna det bombdatacenter som inrättades vid Noa 2020.¹⁹⁴ Detta center har på många sätt ett liknande uppdrag som skjutvapencentret, men till skillnad från det har bombdatacentret en organisatorisk hemvist, en budget, anställd personal samt en chef som arbetar heltid och har mandat att styra verksamheten.

Vi har också gjort en mindre internationell jämförelse med hur NFFP har implementerats i några jämförbara europeiska länder. Det visar sig att det varierar starkt. Portugal är ett land som uppger sig ha kommit långt: tolv personer med en

¹⁸⁸ Intervju Tullverket 2025-11-19.

¹⁸⁹ Personalen är bland annat gruppchefer inom andra enheter, nationella samordnare för andra frågor m.m.

¹⁹⁰ Intervju Polismyndigheten 2025-09-19.

¹⁹¹ Intervjuer Polismyndigheten 2025-09-16, 2025-10-02.

¹⁹² Intervjuer Polismyndigheten 2025-09-22; 2025-09-16 samt intervju Tullverket 2025-11-19.

¹⁹³ Intervjuer Polismyndigheten 2025-09-22; 2025-09-16.

¹⁹⁴ Centret är en samverkan mellan olika myndigheter, däribland Tullverket, som syftar till att stärka förmågan till att förebygga och förhindra brottslighet kopplat till explosiva varor, Polismyndigheten, *Nationellt bombdatacenter årsrapport, 2024, s. 5.*

chef på plats, och man bakspårar i princip alla beslagtagna vapen samt tar fram lägesbilder. Danska NFFP har en chef och en mindre grupp personal på plats, bakspårar endast i utvalda brottsutredningar och dessutom arbetar man även mot sprängmedel (liknande det svenska bombdatacentret). I Finland är det en enda person som bemannar NFFP till 80 procent av sin tid, och bakspårning sker endast i vissa utvalda brottsutredningar. Österrike har inte alls inrättat ett NFFP. Övriga tillfrågade länder har inte besvarat vår enkät.¹⁹⁵

Skjutvapencentrer klustrar vapen, men utreder inte smuggling

Skjutvapencentret fyller en viktig funktion i arbetet mot illegala skjutvapen genom att klustra beslagtagna skjutvapen i syfte att försöka identifiera varifrån vapnen kommer. Skjutvapencentret har däremot ingen resurs till brottsutredning. Det innebär att när centret identifierat samband mellan olika vapen, har de inte kapacitet att utreda detta i syfte att lagföra de personer som finns i distributionsledet. Centrets arbete får därför inte önskvärd effekt. Det finns exempel där de kluster skjutvapencentret har hittat, har lett till större utredningsärenden hos Noa:s utredningsenhet. Men de anställda i centret beskriver ändå att de saknar en tydligt utpekad resurs som kan ta över och utreda de kluster som centret identifierat.

Idag utreds vapenbrott och smuggling inom flera olika delar av Polismyndigheten och Tullverket, av både juniora och seniora utredare. Kunskapen om skjutvapen varierar därför mellan utredarna. I våra intervjuer framkommer att skjutvapencentret har efterfrågat en särskild utredningsresurs, men att polisledningen inte har beviljat detta. Skälet är att driftcentren är avsedda att fungera som avsättningsytor.

4.3.2 Skjutvapennaven och kunskapscentren har potential men ligger delvis på is

År 2024 beslutade Polismyndigheten att inrätta regionala vapennav med liknande funktioner som skjutvapencentret fast på regional nivå. Av våra intervjuer framgår att syftet främst skulle vara att identifiera möjliggörare, och på så sätt kunna bidra till att stoppa tillförseln. Vidare skulle naven också kunna avlasta utredningsverksamheten i regionen genom att ta över de spår kopplat till vapen som man inte haft möjlighet att följa upp inom ramen för en förundersökning.

I intervjuer med personer som arbetar eller har arbetat inom naven framgår att styrningen i samband med implementeringen var otydlig om vilka funktioner som skulle ingå och hur arbetet skulle organiseras.¹⁹⁶ Detta innebar att regionerna i praktiken själva behövde tolka uppdraget och utforma arbetet på egen hand. Beslutet om regionala skjutvapennav är numera upphävt, men några av regionerna fortsätter ändå arbeta med sina nav.

¹⁹⁵ Belgien, Nederländerna samt Slovakien har inte inkommit med svar.

¹⁹⁶ Intervju Polismyndigheten 2026-01-21.

Även Tullverket har inrättat regionala kunskapscenter där olika funktioner samarbetar kring frågor om skjutvapen. Enligt intervjuer har det dock funnits utmaningar med att samla personal från tullkriminalen, kontrollverksamheten och underrättelseverksamheten till dessa center.¹⁹⁷

Syftet med att inrätta de regionala forumen har också varit att skapa snabbare kontaktvägar mellan myndigheterna på regional nivå. Om Polismyndighetens regionala skjutvapennav försvinner finns en risk att informationsutbytet försämrats.

4.4 Det behövs mer utbildning, stödmaterial och verktyg

Personal inom både Tullverket och Polismyndigheten har tagit initiativ till att skapa vissa utbildningar och stödmaterial kopplat till skjutvapen under de senaste åren. Trots det finns en stor efterfrågan på mer stödmaterial och verktyg inom Tullverket.

4.4.1 Vissa stöd på vapenområdet har nyligen utvecklats

Allt fler skjutvapen smugglas i delar, där exempelvis pipor och magasin kan hittas var för sig. Det ställer ökade krav på att kontrollpersonalen känner igen dessa delar när de upptäcks, vilket kan vara särskilt svårt på en bild från en skanner eller röntgen. En gruppchef uttrycker att det är sannolikt att kontrollpersonalen stöter på vapendelar, utan att de alltid kan identifiera att det är just en vapendel de stött på.¹⁹⁸

Kontrollpersonal i post- och paketflödet har efterfrågat ett stödverktyg där personalen kan "bilda" med hjälp av skanningsbilden, för att upptäcka om bilden ser ut som något som skulle kunna vara ett skjutvapen eller en vapendel. I containerflödet har kontrollpersonal själva nyligen tagit initiativ till att utforma en variant på ett sådant stöd. Personalen skannar och röntgar olika vapendelar, för att sedan kunna använda dessa bilder för att utbilda kollegor i hur vapendelar kan se ut i en skanner eller röntgen.

Skjutvapencenter producerar värdefullt stöd för verksamheten

Skjutvapencenter har nyligen tagit fram ett metodstöd för utredningar av vapenbrott. Det beslutades i december 2025. Stödet ger exempel på vilka utredningsåtgärder som är viktiga i ärenden där skjutvapen förekommer. Syftet med stödet är dels att stärka enskilda ärenden om grova och synnerligen grova vapenbrott samt vapensmugglingsbrott med bevisning, dels att öka förmågan att se samband mellan ärenden för att identifiera källor till illegala skjutvapen. Centret har också tagit fram flera lathundar för brott som rör skjutvapen, till exempel om pirattillverkade skjutvapen, 3D-vapen och hur ärenden med vapen kan bedrivas utifrån videobezisning.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Intervju Tullverket 2025-11-25.

¹⁹⁸ Intervju Tullverket 2025-11-18.

¹⁹⁹ Se exempelvis Polismyndigheten, *Infoblad-Vapen i video*, 2025; *Infoblad – Brott med 3D vapen*, 2025.

Centret har även tagit fram en praxissammanställning över vapenbrott, som ska kunna stärka åklagarnas förmåga att argumentera för och lyckas lagföra brotten. Stödet uppges vara mycket uppskattat enligt en intervju med Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum, och finns tillgängligt på myndighetens intranät. Lagföringen av vapeninnehav samt smuggling av skjutvapen har dock minskat under de senaste åren, från 20 till 17 procent respektive från 73 till 31 procent, mellan 2022 och 2024. En anledning till detta är dock sannolikt att antalet handlagda smugglingsbrott samtidigt ökat betydligt, från 100 till 376 stycken.

Den forensiska verksamheten har utvecklats på vapenområdet

Under 2020, när skjutningarna i Sverige ökade, uppstod ett behov av snabba forensiska resultat om kopplingar mellan olika skjutningar. NFC utvecklade då en metod som möjliggör preliminära vapenspårjämförelser utan att kontaminera patronhylsorna. Svarstiderna har därmed kortats från flera veckor till några timmar.²⁰⁰

NFC har också tagit fram tekniska kvalifikationsgrunder för grova vapenbrott som stöd för rättstillämpningen. Arbetet utgör ett exempel på hur forensisk kunskap omsatts till stöd för utredning och lagföring.²⁰¹

4.4.2 Flera brister i Tullverkets kontrollfaciliteter och tillgång till verktyg

Bristfälliga faciliteter begränsar verksamheten

Enligt nuvarande lagstiftning ska transportföretag som befordrar passagerare tillhandahålla lokaler och andra anordningar så att det är möjligt för Tullverket att kontrollera resande, samt fordon och bagage som de resande för med sig.²⁰² När det gäller fraktgods inom EU har Tullverket dock inte samma möjligheter att ställa krav.²⁰³ Det innebär att personalen på flera kontrollplatser behöver arbeta under dåliga förhållanden, exempelvis att garagen där fordon ska kontrolleras ofta är för små för att kunna tömma en lastbil.²⁰⁴ Begränsningarna innebär att kontrollgrupperna behöver väga sannolikheten för att hitta restriktionsvaror mot den tid det tar att göra en mer genomgripande kontroll. Det får också till följd att det uppstår vissa säkerhetsrisker när man i till exempel vissa postlokaler inte har möjlighet att jobba avskilt från postpersonalen, vilket riskerar röja vilka försändelser som kontrolleras eller tas i beslag.²⁰⁵

²⁰⁰ Svar från NFC 2025-09-15.

²⁰¹ Polismyndighetens svar på faktagranskning 2026-06-16.

²⁰² 6 kap. 33 § tullbefogenhetslagen

²⁰³ I de flöden där transporter kommer från tredje land kan Tullverket ställa krav på lokaler. I dessa hamnar finns i vissa fall tillgång till större lokaler där även EU-gods kan kontrolleras, men detta gäller inte alla kontrollplatser.

²⁰⁴ Intervjuer Tullverket 2025-11-24 (1); 2025-11-24 (2).

²⁰⁵ Intervju Tullverket 2025-11-03.

Tullverket har behov av fler fasta och mobila röntgenverktyg

Riksrevisionen konstaterar att bristen på tekniska hjälpmedel kraftigt försämrar kontrollverksamhetens effektivitet och minskar möjligheten att upptäcka smuggling.

Skannrar och röntgenverktyg är viktiga hjälpmedel för att Tullverket ska hinna kontrollera fler objekt och på så sätt upptäcka mer smuggling. Samtidigt framgår det i Tullverkets budgetunderlag att Sverige genomför långt färre skannerkontroller än andra europeiska länder.²⁰⁶

Samtliga kontrollgrupper som vi har besökt har haft tillgång till mindre handhållna röntgenapparater, så kallade *backscatters*, som uppges vara mycket värdefulla i arbetet. Däremot finns i dagsläget enbart tre större skannrar, som kan skanna en hel bil eller lastbil.²⁰⁷ Det är möjligt att flytta dessa skannrar en kortare sträcka, men det sker sällan eftersom de är gamla och inte byggda för att flyttas längre sträckor.²⁰⁸ Med fler skannrar skulle Tullverket kunna öka träffsäkerheten i de fördjupade kontroller som genomförs och på så sätt även minska risken att göra fördjupade kontroller på fel objekt. Tullverket har planer på att köpa in fem nya mobila skannrar och fyra fasta anläggningar, och har beviljats delvis finansiering från EU-kommissionen.²⁰⁹ Under början av 2026 har emellertid upphandlingen blivit överklagad, och Tullverket bedömer att någon ny skanner inte kommer vara på plats förrän tidigast 2027. Under tiden får de tre äldre skannrarna nyttjas för att täcka upp flödena i så stor utsträckning som möjligt.²¹⁰

Granskningen visar också att det finns behov en mer utvecklad AI-förmåga kopplat till de tekniska hjälpmedel som Tullverket idag har tillgång till. Bland annat uppges att det finns möjligheter att integrera AI i de skannrar som finns på bland annat postterminaler så att fler paket kan skannas mer regelbundet och på tider då personal inte är på plats.²¹¹

4.4.3 Ny lagstiftning har gett myndigheterna bättre förutsättningar i arbetet mot organiserad brottslighet

Granskningen visar att lagstiftningen på området har utvecklats under de senaste åren, vilket också har gynnat arbetet mot illegala skjutvapen. Ett exempel är en ny tullbefogenhetslag som bland annat ger Tullverket möjlighet att hålla kvar postförsändelser och att uppmana befordringsföretag att kvarhålla försändelser, samt att öppna försändelser i fler fall. Lagen ger även ökad tillgång till uppgifter som kan förbättra urvalet av kontroller, såsom bokningsuppgifter från transportföretag.²¹²

²⁰⁶ Tullverkets budgetunderlag 2027–2029, s. 15.

²⁰⁷ SVT Nyheter, "Tullen missar knarkcontainrar – när ny teknik dröjer", 2026.

²⁰⁸ Intervju Tullverket 2025-11-18.

²⁰⁹ Tullen har ansökt om delfinansiering från Customs Control Equipment Instruments (CCEI) vid EU-kommissionen, Tullverkets budgetunderlag 2025–2027, s. 13.

²¹⁰ Intervju Tullverket 2026-03-18.

²¹¹ Polismyndigheten, Tullverket, och Åklagarmyndigheten, *Regeringsuppdrag – slutredovisning, Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2023, s. 20.

²¹² Prop. 2023/24:132.

Samtidigt finns fortfarande områden där befogenheterna inte används fullt ut. Det gör det svårare för myndigheterna att identifiera personer som smugglar, tillverkar eller hanterar illegala skjutvapen. Ett exempel är metoden bevisprovokation.²¹³ I dagsläget är exempelvis testköp i syfte att kartlägga logistikkedjor inte en etablerad arbetsmetod inom Tullverket. En förklaringsfaktor är att bevisprovokation inte är reglerad i lag, utan styrs av vissa allmänna bestämmelser och grundläggande principer för ingripanden av brottsbekämpande myndigheter. Detta gör metoden svår att tillämpa i praktiken. Ett förslag till en ny lag om särskilda provocativa åtgärder har nyligen lagts fram av en utredning, vilket borde kunna gynna arbetet mot illegala skjutvapen.²¹⁴ Metoden skulle under vissa förutsättningar kunna vara ett effektivt verktyg för att klarlägga brottslighet som annars är svår att upptäcka och lagföra. Tullverket har därför tagit fram ett uppdrag att utreda hur testköp skulle kunna användas i syfte att kartlägga distributionsled. Arbetet är planerat att påbörjas i augusti 2026.²¹⁵

Granskningen visar också att regeringen inte löpande har ställt högre krav på Tullverket och Polismyndigheten i fråga om illegala skjutvapen, trots att problemen med skjutningar varit stora under flera år. I Tullverkets regleringsbrev står att ambitionsnivån för att förhindra smuggling av narkotika, vapen och explosiva varor ska fortsätta att öka. Det gäller också storskalig eller frekvent illegal införsel av alkohol och tobak. Den skrivningen har sett ungefär likadan ut sedan 2021.²¹⁶

Trots att Tullverket inte har kunnat visa fler beslag av skjutvapen har regeringen inte ställt något särskilt återrapporteringskrav om skjutvapen. I Polismyndighetens regleringsbrev finns inte heller några särskilda återrapporteringskrav för arbetet mot illegala skjutvapen eller beslag av vapen. I 2022 års regleringsbrev framgår dock att Polismyndigheten per tertial ska redovisa skjutningar som utförts i eller med koppling till utsatta områden.²¹⁷

²¹³ Bevisprovokation innebär att en brottsbekämpande myndighet agerar på ett sätt som syftar till att frambringa eller säkra bevisning för ett brott som på goda grunder misstänks vara begånget. Metoden går alltså ut på att röja eller styrka misstänkta brott, inte att provocera fram ett brott (brottsprovokation). Ett exempel på bevisprovokation är att genomföra testköp av vapen.

²¹⁴ SOU 2025:109.

²¹⁵ Tullverkets svar på faktagranskning 2026-06-15.

²¹⁶ Regleringsbrev för Tullverket 2021–2025.

²¹⁷ Regleringsbrev för Polismyndigheten 2022.

5 Slutsatser och rekommendationer

Riksrevisionen har granskat om Tullverket och Polismyndigheten arbetar effektivt för att minska förekomsten av illegala skjutvapen i Sverige. Granskningen visar att båda myndigheterna bedriver ett viktigt arbete mot illegala skjutvapen. Men arbetet är inte tillräckligt effektivt och behöver därför stärkas i flera avseenden.

5.1 Brister i förmåga att samla in, strukturera och analysera information

God tillgång till relevant information är viktig för att upptäcka och beslagta fler skjutvapen. Granskningen visar att Tullverket och Polismyndigheten inte har tillräckligt god förmåga att samla in, sammanställa och analysera information om illegala skjutvapen. Informationen är ofta utspridd, ostrukturerad och svår att söka fram i systemen. Därför får kvalificerad personal lägga mycket tid på manuell bearbetning. Det minskar tiden för analys och proaktivt underrättelsearbete. Riksrevisionen bedömer därför att bristerna i it-systemen gör att kompetensen inte används effektivt.

Bristerna påverkar också möjligheten att identifiera kopplingar mellan exempelvis personer, transporter och vapen, vilket är centralt för att kunna inrikta myndigheternas arbete mot strategiskt viktiga aktörer och upplägg. Låg träffsäkerhet och många felaktiga utfall i selekteringsverktyget binder resurser och minskar utrymmet för manuell selektering. Det innebär att det blir svårare att upptäcka möjliggörare, som myndigheterna inte redan känner till. Riksrevisionen bedömer vidare att detta försvårar arbetet med att hitta samband mellan olika ärenden, personer och tillvägagångssätt.

I båda myndigheterna pågår arbete med att utveckla it-systemen. Men arbetet går långsamt och flera system är ännu inte färdiga, trots att arbetet har pågått i flera år. Tullverket har varit tvingade att prioritera utvecklingen av centrala EU-system för den fiskala verksamheten framför stöd till den brottsbekämpande verksamheten. Även i Polismyndigheten går utvecklingen av nya it-system långsamt. Riksrevisionen bedömer att detta är ett allvarligt effektivitetsproblem i arbetet mot illegala skjutvapen.

5.1.1 Informationsdelningen behöver förbättras

För att varje myndighet ska kunna inrikta sina kontroller och insatser effektivt krävs en ökad myndighetsgemensam kunskap om vilka skjutvapen som förekommer illegalt i landet. Aktuella och gemensamma lägesbilder är viktiga för att Tullverket och Polismyndigheten ska kunna rikta sina insatser mot de flöden, platser och aktörer där risken för vapensmuggling och illegal vapenhantering är som störst. Riksrevisionen bedömer därför att informationsdelningen inom och mellan Tullverket och Polismyndigheten behöver förbättras. Det är bland annat

bestämmelser om sekretess och personuppgifter som gör att informationen inte kan delas på ett effektivt sätt.

Båda myndigheterna har tidigare föreslagit att regeringen ska ändra i sekretess- och registerlagstiftningen för att göra det möjligt att ha en gemensam it-plattform där informationen kan delas och bearbetas gemensamt. Nuvarande reglering av myndigheternas behandling av personuppgifter enligt brottsdatalagen har tydliga begränsningar och är inte anpassade efter dagens förhållanden. Därför är det positivt att regeringen har tillsatt två utredningar om Tullverkets respektive Polismyndighetens behandling av personuppgifter.²¹⁸ Med tanke på att det kommer dröja innan eventuella regeländringar är genomförda behöver myndigheterna därför fortsätta att klarlägga vilka möjligheter det finns för att bearbeta information på gemensamma arbetsytor utifrån gällande regelverk.

Granskningen visar dock att Tullverket och Polismyndigheten i vissa fall delar information på ett bra sätt. Samtidigt är informationsdelningen ofta beroende av enskilda personer och sker heller inte regelbundet eller på ett strukturerat sätt. I stället delas information främst när det behövs i pågående ärenden. Granskningen visar också att oförståelse för myndigheternas uppdrag leder till att viktig information inte alltid delas.

Även inom myndigheterna finns det vissa begränsningar för att dela information som omfattas av sekretess. Tullverkets kontrollavdelning får till exempel inte längre tillräckligt användbar information om de beslag som gjorts i andra flöden eller tullregioner. Polismyndighetens införande av driftcenter är dock ett exempel där man lyckats skapa strukturer som möjliggör att snabbt dela information inom myndigheten.

Sammantaget bedömer Riksrevisionen att problemen med informationsdelning leder till informationsförluster och att den samlade kunskapen om skjutvapen inom myndigheterna inte nyttjas på ett effektivt sätt.

5.1.2 Bättre uppföljning av verksamheten krävs för att öka träffsäkerheten

Riksrevisionen bedömer att uppföljningen av viktig information inte är tillräckligt utvecklad för att möjliggöra en effektiv styrning av resurser och arbetssätt. När uppföljningen inte ger en tydlig bild av vilka insatser som ger resultat blir det svårare att prioritera, och risken ökar för att resurserna inte används så effektivt som möjligt. Risken ökar också för att kunskap blir personbunden och att det institutionella minnet och lärandet försvagas.

Riksrevisionen konstaterar att Tullverkets uppdrag att kontrollera mycket omfattande flöden, i förhållande till tillgängliga resurser, ställer höga krav på att kontrollerna är

²¹⁸ Dir. 2026:17 samt dir. 2026:28.

träffsäkra. Granskningen visar dock att det finns stora brister i uppföljningen av träffsäkerheten. Tullverket saknar även en löpande och samlad uppföljning av kontrollbeställningar och beslag. Sammantaget innebär detta att Tullverket saknar tillräckliga underlag för att bedöma vilka arbetsmetoder som är mest effektiva för att stoppa införseln av illegala skjutvapen. Att avvisa kontrollbeställningar inte följs upp samlat gör det också svårare att analysera hur resurserna används. En mer sammanhållen och systematisk uppföljning skulle enligt Riksrevisionens bedömning ge bättre stöd för att inrikta verksamheten mot de flöden där risken för smuggling är som störst. Riksrevisionen bedömer också att Polismyndigheten i högre grad behöver följa upp sina beslag utifrån var, när och hur de görs för att förbättra träffsäkerheten i sina insatser.

Samttaget innebär bristerna i uppföljning och analys att både Tullverket och Polismyndigheten har begränsade möjligheter att styra kontroller och insatser utifrån dokumenterade effekter. Detta ökar påtagligt risken för att resurser inte riktas mot de flöden och situationer där de gör störst nytta. Det ökar också risken för att myndigheternas långsiktiga lärande försvagas.

5.2 Saknas plan för hur arbetet mot illegala skjutvapen ska stärkas och bedrivs långsiktigt

Granskningen visar att både Polismyndigheten och Tullverket saknar en samlad strategi för hur de ska stärka arbetet mot illegala skjutvapen. De har inte heller organiserat arbetet utifrån en analys av hur de bäst åstadkommer detta. Riksrevisionen bedömer att arbetet för att minska förekomsten av illegala skjutvapen inte har fått tillräckligt genomslag hos någon av myndigheterna. Mot bakgrund av myndigheternas breda uppdrag behöver det tydliggöras vilken funktion som har ansvar för att driva arbetet framåt.

5.2.1 Polismyndigheten arbetar inte i tillräcklig utsträckning mot möjliggörare inom vapentillförsel

Polismyndigheten har behövt arbeta händelsestyrt för att ingripa mot, utreda och lagföra anstiftare och utförare av skjutvapenvåldet. Det långsiktiga arbetet för att förebygga, förhindra och upptäcka förekomsten av illegala skjutvapen har emellertid haft lägre prioritet.

En uttalad målsättning inom underrättelseverksamheten är att identifiera personer och logistikkedjor som används i gränsnära brottslighet, bland annat för vapensmuggling. Granskningen visar dock att underrättelseverksamheten i praktiken främst är inriktad mot våld i kriminella miljöer, inte mot tillförseln av skjutvapen. Detta har begränsat möjligheterna att systematiskt kartlägga aktörer och strukturer som möjliggör tillgången till illegala skjutvapen.

Vidare påverkar tidspress och resursprioriteringar förutsättningarna för ett mer långsiktigt arbete. Möjligheterna att koncentrera insatser mot vapendistributörer, smugglingsnätverk och andra möjliggörare är därför begränsade, särskilt på regional nivå. Även på nationell nivå förekommer det endast i begränsad utsträckning större underrättelseärenden som specifikt avser vapensmuggling.

Riksrevisionen bedömer att polisen inte i tillräcklig utsträckning prioriterar att utreda var vapnen kommer ifrån och lagföra de personer som distribuerar dem. Eftersom brott med skjutvapen, såsom mord och försök till mord, ofta har ett högt straffvärde är de misstänkta i regel frihetsberövade. Det innebär att åklagare måste hålla tidsfrister i utredningen. Samtidigt tar det tid att bakspåra vapnet. Följden blir ofta att endast de personer som går att koppla till vapeninnehav blir lagförda, vilket sällan är desamma som möjliggjort vapentillförseln. Likväl finns det inget som hindrar polisen att arbeta vidare med att bakspåra vapnen även om åtal är väckt på övriga brottsmisstankar, men det sker sällan. Det innebär att arbetet med att identifiera och lagföra personer i distributionsledet ofta inte fullföljs.

5.2.2 Tullverket har svårt att jobba uthålligt för att upptäcka vapen.

De flesta illegala skjutvapen har någon gång anskaffats utomlands och sedan smugglats in i Sverige. Tullverket är därmed en nyckelaktör när det gäller att reducera förekomsten av illegala skjutvapen i Sverige. Riksrevisionen konstaterar att Tullverket trots det har betydande svårigheter att bedriva ett uthålligt arbete mot vapensmuggling.

Tullverket saknar tillräcklig kapacitet i underrättelse- och kontrollverksamheten. Det skapar omfattande luckor i gränskontrollen, och gör det svårare att upptäcka och beslagta illegala skjutvapen vid gränsen. När kontroller inte kan bedrivas frekvent över tid på samtliga relevanta kontrollplatser, flöden och tider skapas också en förutsägbarhet. Det kan utnyttjas av den organiserade brottsligheten för att undgå upptäckt. Det är därför av stor vikt att Tullverket har kapacitet och förmåga att ha ett arbetssätt som kan justeras och anpassas i takt med att kriminella aktörer förändrar sina tillvägagångssätt. Fler vapenbeslag hade också kunnat ge bättre kunskap om hur smuglingen går till. Tullverket har inte heller omfördelat resurser mellan regionerna, trots att dessa är mycket ojämnt belastade och att alla högriskplatser finns i en av regionerna.

Riksrevisionen konstaterar därför att det finns en effektiviseringspotential om Tullverket kan öka kapaciteten i sin underrättelse- och kontrollverksamhet. Detta skulle också kunna bidra till att avlasta Polismyndigheten i dess arbete mot skjutvapenvåldet.

5.2.3 Skjutvapencenter saknar grundläggande förutsättningar

För att stärka arbetet mot illegala skjutvapen, och underlätta samverkan mellan Polismyndigheten och Tullverket, har ett nationellt skjutvapencenter inrättats. Det

finns i dag betydande spetskompetens knuten till centret. Men otydlig styrning, svag organisatorisk förankring och en sårbar bemanningslösning begränsar verksamhetens genomslag.

Arbetet i centret är i hög grad personberoende, men det är inte tillräckligt bemannat med de funktioner som krävs. Det finns också ett antal singelkompetenser som gör verksamheten extra sårbar vid frånvaro eller om någon av dessa personer skulle sluta. Därtill kommer att centret har en svag organisatorisk förankring och att styrningen är otydlig. Allt detta gör att verksamheten blir mindre uthållig och får ett begränsat genomslag. Riksrevisionen bedömer sammantaget att det nationella skjutvapencentret saknar grundläggande förutsättningar för ett effektivt arbete.

Som komplement till skjutvapencentret beslutades även att etablera regionala vapennavn inom Polismyndigheten och regionala kunskapscenter inom Tullverket. Arbetet har dock inte lyckats komma i gång som det var avsett. Genomförandet har skett utan att analysera vilka behov de olika centren respektive naven ska fylla eller hur arbetet ska bedrivas. Detta förstärker bilden av att den tänkta kedjan från regionala iakttagelser till nationell lägesbild och strategisk inriktning långt ifrån fungerar fullt ut.

5.3 Tullverket saknar praktiska möjlighet att identifiera rätt objekt och genomföra kontroller

Riksrevisionen bedömer att Tullverkets praktiska förutsättningar att identifiera rätt objekt och genomföra kontroller behöver stärkas för att arbetet mot illegala skjutvapen ska kunna bedrivas effektivt.

Tullverket saknar de verktyg som behövs för att kunna bedriva en effektiv kontrollverksamhet. Det handlar främst om tillgången till skannrar, som uppges vara ett av de viktigaste redskapen för att kunna upptäcka smuggling. Den upphandling av ny teknik som pågår har dragit ut på tiden till följd av ett överklagande, och det finns i dagsläget ingen tydlig bild av när materielen kan vara på plats. Riksrevisionen bedömer att Tullverkets brist på tekniska hjälpmedel kraftigt försämrar förmågan att upptäcka vapensmuggling, och innebär att kontrollverksamheten belastas i onödan. Vidare bedömer Riksrevisionen att det finns goda förutsättningar att integrera AI-lösningar för att kontrollera objekt som passerar gränsen, men även för att effektivisera selektering av avvikande försändelser.

Även de lokaler och anläggningar som Tullverket har tillgång till begränsar möjligheten till effektiva kontroller. Det riskerar att resultera i att färre objekt kan kontrolleras och att kontrollerna blir mer resurskrävande. Det minskar både volymen och djupet i kontrollerna och därmed sannolikheten att upptäcka skjutvapen och vapendelar.

5.4 Ökade befogenheter har stärkt arbetet mot illegala skjutvapen

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att ge myndigheterna bättre förutsättningar att arbeta mot organiserad brottslighet. Det handlar om både utökade befogenheter och resurstillskott. Riksrevisionen bedömer att ökade befogenheter har förbättrat myndigheternas förutsättningar att bekämpa organiserad brottslighet, vilket också har stärkt förmågan att minska förekomsten av illegala skjutvapen.

Regeringen har vid två tillfällen, 2023 och 2025, gett Polismyndigheten och Tullverket i uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala skjutvapen och motverka vapensmugglingen till Sverige. Riksrevisionen bedömer dock att uppdragen hittills har haft liten påverkan på myndigheternas arbete. De åtgärder och satsningar som gjorts har inte lyckats få genomslag i hela verksamheten.

5.5 Aktivt internationellt arbete viktigt

Riksrevisionen bedömer att arbetet för att minska den inhemska tillgången till illegala skjutvapen och motverka vapensmuggling till Sverige i hög grad behöver inriktas mot att påverka tillförseln vid källan. Eftersom dessa källor till stor del finns utomlands är det angeläget att Sverige agerar aktivt på de internationella arenor där vapenfrågor behandlas. Samtidigt försvåras arbetet av att EU:s vapenlagstiftning inte är harmoniserad, vilket innebär att exempelvis vapendelar kan köpas licensfritt i andra medlemsstater och därefter föras in i Sverige. Det försvårar för Tullverket att upptäcka och förhindra denna typ av smuggling. Riksrevisionen bedömer därför att det är viktigt att arbetet med att harmonisera regelverket inom EU fortsätter, och att regeringen deltar aktivt i detta arbete.

5.6 Rekommendationer

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer.

Till regeringen

- Lämna tilläggsdirektiv till pågående utredningar om myndigheternas hantering av personuppgifter enligt brottsdatalagen (dir. 2026:17 samt dir. 2026:28) om att utreda möjligheterna att gemensamt bearbeta information.

Till Tullverket och Polismyndigheten

- Säkerställ omgående att den brottsbekämpande verksamheten har tillgång till nödvändiga it-system, samt nyttja de tekniska möjligheter som finns att använda automatiska system för att leta mönster i stora mängder data.
- Utred vilka möjligheter som finns att dela och gemensamt bearbeta information inom ramen för gällande regelverk i avvaktan på resultaten av de utredningar som pågår på området.

Till Tullverket

- Förbättra uppföljningen av beslag och kontroller samt ta fram rutiner för hur uppgifter ska registreras i systemet för att kunna prioritera resurser dit risken för smuggling är som störst.
- Avsätt personal att tjänstgöra vid nationellt skjutvapencenter, fredat och fysiskt på plats hos Polismyndigheten.
- Fullfölj anskaffningen av kontrollredskap, framför allt fasta och mobila skannrar för att kunna genomsöka fordon efter skjutvapen och annat förbjudet gods, så snart som möjligt.
- Säkerställ att behoven avseende personalstyrka inom den brottsbekämpande verksamheten blir uppfyllda så snart det kan ske.

Till Polismyndigheten

- Klargör syfte och arbetsuppgifter för nationellt skjutvapencenter och se till att centret får de förutsättningar som krävs för att kunna bedriva ett effektivt och uthålligt arbete.
- Säkerställ att det finns nationell och regional kapacitet att långsiktigt arbeta mot möjliggörare som förser den illegala marknaden med skjutvapen.

Ordlista

Bakspårning av skjutvapen

Åtgärder för att spåra ett beslagtaget skjutvapen bakåt i kedjan, till exempel till tidigare ägare eller inköpsled, i syfte att identifiera ursprung och distributionsvägar.

Bevisprovokation

En metod där myndigheter agerar för att frambringa eller säkra bevisning om ett brott som redan misstänks vara begånget. Syftet är alltså att styrka ett misstänkt brott, inte att provocera fram ett brott.

Brottsprovokation

Åtgärder som syftar till att förmå någon att begå ett brott. I rapporten används begreppet som kontrast till bevisprovokation.

CCEI

Customs Control Equipment Instrument. Ett instrument för finansiering av tullkontrollutrustning inom Europeiska unionen.

EMPACT

European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats. EU:s samarbetsstruktur mot grov och organiserad brottslighet.

Europol

Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning.

Förundersökningssekretess

Sekretess som kan gälla under en pågående förundersökning och som kan begränsa hur information får spridas, även internt och mellan myndigheter.

Gemensam it-plattform

Ett gemensamt tekniskt system där flera myndigheter kan dela och bearbeta relevant information på ett strukturerat sätt, för att underlätta analys och samordning.

Gemensamt tillgängliga uppgifter

Ett juridiskt begrepp som handlar om när uppgifter görs tillgängliga för en större krets av personer inom en organisation, och därmed omfattas av särskilda regler.

Händelsestyrt arbete

Arbete som i hög grad styrs av akuta händelser och inkommande ärenden, snarare än av långsiktig planering och prioriteringar.

Illegalt skjutvapen

Med illegala skjutvapen avses dels vapen som stulits från dess legale innehavare eller på annat sätt kommit i besittning av någon som inte har rätt att inneha vapnet i fråga, dels vapen för vilka tillstånd helt saknas

Kontrollbeställning

Ett uppdrag som innebär att Tullverkets kontrollverksamhet får i uppdrag av underrättelseavdelningen att kontrollera en viss försändelse. Bygger ofta på att selektering (se nedan) har skett.

Kontrollverksamhet

Den verksamhet där Tullverket fysiskt kontrollerar varor, fordon, försändelser och resande vid gränspassager och andra kontrollpunkter.

Klustra skjutvapen

Att koppla ihop beslagtagna skjutvapen eller skjutningar i grupper (kluster) utifrån samband, till exempel forensiska spår eller gemensamma kännetecken, för att kunna identifiera distributionsled och källor.

Lägesbild

En sammanställning av information som beskriver nuläge, trender och risker, avsedd att stödja inriktning, prioritering och beslut i verksamheten.

Manuell selektering

Urval som görs av personal genom egen analys och sökning efter till exempel avvikande resmönster. Sker i stället för att ett system automatiskt föreslår kontrollobjekt.

Modus

Tillvägagångssätt. I denna granskning i sammanhanget att hantera och distribuera skjutvapen.

Möjliggörare

Personer, strukturer eller funktioner som gör brottslighet möjlig, till exempel de som står för tillförsel, lagring, transport, montering eller distribution av vapen.

NFC

Nationellt forensiskt centrum. En avdelning inom Polismyndigheten som ansvarar för den forensiska processen inom Polismyndigheten, från kriminaltekniska platsundersökningar, laborativ verksamhet och it-forensik till expertutlåtanden i brottmål.

NFFP

National Firearms Focal Point. Nationell kontaktfunktion för skjutvapenfrågor för Europeiska unionen.

Noa

Nationella operativa avdelningen vid Polismyndigheten.

Paraplyutredning

En samordnad utredningsmetod där flera enskilda utredningar kopplas ihop för att identifiera samband och aktörer högre upp i kedjan, exempelvis gemensamma distributionsled.

Postspärr

Befogenhet för Tullverket att begära att ett post- eller kurirföretag ska hålla kvar ett paket, så att Tullverket hinner kontrollera det.

Restriktionsvaror

Varor som omfattas av särskilda regler för införsel/utförsel och som ofta är föremål för kontroll.

SAND

Strategisk analys och nationell desk, en funktion inom Tullverkets underrättelseavdelning.

Selektering

Process för att välja ut personer, försändelser eller fordon för kontroll utifrån underrättelseinformation.

SIENA

Secure Information Exchange Network Application. Europols system för informationsutbyte.

Singelkompetens

En kritisk kompetens som bara finns hos en eller mycket få personer, vilket innebär att verksamheten blir sårbar vid frånvaro eller personalomsättning.

SIS

Schengen Information System är ett gemensamt europeiskt it-system där länder i Schengenområdet delar information om personer och föremål som är efterlysta eller eftersökta. Syftet med SIS är att upprätthålla säkerhet i ett område utan inre gränskontroller för att kompensera för den fria rörligheten inom Schengenområdet.

Skanner (röntgenverktyg)

Tekniska hjälpmedel som används för att undersöka innehåll i fordon, containrar eller försändelser utan att behöva öppna eller tömma dem fullt ut.

Tullkodex

Ett juridiskt ramverk för tullregler inom Europeiska unionen.

Underrättelseverksamhet

Verksamhet som samlar in, bearbetar och analyserar information för att förebygga och upptäcka brottslighet samt stödja operativa insatser och prioriteringar.

Underrättelseuppslag

En registrerad uppgift eller iakttagelse som bedöms kunna vara relevant för underrättelsearbete och som kan följas upp, exempelvis tips, fynd eller avvikelser.

Referenslista

Författningar

Förordning (2016:1332) med instruktion för Tullverket.

Lag om straff för smuggling (2000:1225)

Lag (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område.

Polislag (1984:387).

Tullbefogenhetslag (2024:710).

Vapenlag (2026:408).

Riksdagstryck

Prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:JuU1 och rskr. 1997/98:87.

Prop. 1999/2000:27 *En skärpt vapenlagstiftning*

Prop. 2008/09:1, *Budgetpropositionen för 2009, utgiftsområde 1*, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:83.

Prop. 2023/24:33 *Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten*

Prop. 2023/24:132 *Ny tullbefogenhetslag*

Prop. 2025/26:141, bet. 2025/26:JuU10, rskr. 2025/26:232.

Sveriges riksdag, *Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpande av olaglig handel med skjutvapen och andra skjutvapenrelaterade brott och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1260. 2026*

Regeringsbeslut

Dir. 2026:28 *En modern och ändamålsenlig dataskyddsreglering för Skatteverkets och Tullverkets brottsbekämpande verksamheter samt ett stärkt skydd för personal vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten.*

Dir. 2026:17 *Polismyndighetens behandling av personuppgifter.*

Regeringsbeslut Ju2022/02633 *Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige.*

Regeringsbeslut Fi2023/02613, Fi2024/0044 *Regleringsbrev för budgetår 2025 avseende Tullverket.*

Regeringsbeslut Ju2025/01348, *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Polismyndigheten.*

Skr. 2023/24:67 Motståndskraft och handlingskraft - en nationell strategi mot organiserad brottslighet.

Utredningar, rapporter med mera

Brottsförebyggande rådet, *Dödligt våld i Sverige sedan 1990: Omfattning, utveckling och karaktär*, 2024.

Brottsförebyggande rådet, *Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder: En jämförande studie av nivåer, trender och våldsmetoder*, 2021.

Brottsförebyggande rådet, *Ökningen av skjutvapenvåld i Sverige*, 2024.

Europeiska unionens råd, *Council Conclusions on the implementation of the National Firearms Focal Points (NFFPs) in the EU Member States*, 2021.

Europeiska kommissionen, *EU:s handlingsplan mot olaglig handel med skjutvapen 2020–2025*, 2020.

Polismyndigheten, *Polismyndighetens arbetsordning (PM 2025:11)*, 2025.

Polismyndigheten, Tullverket, och Åklagarmyndigheten, *Regeringsuppdrag – slutredovisning, Uppdrag att stärka arbetet för att minska tillgången till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, Polismyndigheten, 2023.

Polismyndigheten, *Illegal vapenanvändning i polisregion Stockholm*, 2020.

Polismyndigheten, *Internrevision rapport – Granskning av underrättelseverksamheten*, 2024.

Polismyndigheten, *Myndighetsgemensam delredovisning av regeringsuppdrag att stärka arbetet för att minska tillgång till illegala vapen och motverka vapensmuggling till Sverige*, 2022.

Polismyndigheten, *Illegala vapen i polisregion Stockholm En genomgång och analys av vapenbeslagen i Stockholm 2020–2021*, 2023.

Polismyndigheten, *Nationell underrättelseplan 2024–2026*, 2024.

Polismyndigheten, *Nationellt standardförfarande för standardundersökning av skjutvapen*, 2024.

Polismyndigheten, *NFC rapport 2024:04 Enhetsgemensam Planlagd Insats inom Vapenområdet*, 2024.

Polismyndigheten, *Nationellt bombdatacenter årsrapport 2024*, 2025.

Polismyndigheten, *Utvidgat vapenutredning*, 2026.

Riksrevisionen, *Tullverkets kontroll – en träffsäker verksamhet?*, 2019 (RiR 2019:12)

SEESAC, *Guidelines on establishing a firearms focal point*, 2020.

SOU 2025:109 *Utredningen om en stärkt brottsbekämpning genom lagreglering av provokation.*

SOU 2026:28 *Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen.*

Tullverket, *Årsredovisning 2024, 2025*

Tullverket, *Årsredovisning 2025, 2026*

Tullverket, *Budgetunderlag 2025–2027, 2024.*

Tullverket, *Budgetunderlag 2027–2029, 2026.*

Tullverket, *Verksamhetsanalys, kontrollavdelningen, 2025.*

Tullverket, *Genomlysning av Tullverkets selekteringscenter, 2023.*

Tullverket *Statusrapport – vapen, januari 2023, 2023*

Tullverket *Statusrapport – vapen, juni 2023, 2023*

Tullverket *Statusrapport – vapen, december 2023, 2023.*

Webbsidor

SVT Nyheter, "Nytt center öppnas – för att spåra vapnens ursprung",
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/oppnar-nytt-center-for-att-spara-vapnens-ursprung>, hämtad 2026-03-13.

SVT Nyheter, "Tullen missar knarkcontainrar – när ny teknik dröjer",
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/tullen-missar-knarkcontainrar-nar-ny-teknik-drojer>, hämtad 2026-06-11.

SVT nyheter, "Polisens vapenbeslag har minskat – trots rimfrost", 2020,
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/polisens-vapenbeslag-har-minskat-trots-rimfrost>,
hämtad 2026-06-11.

Arbetet mot illegala skjutvapen – brister i styrning, uthållighet och träffsäkerhet (RiR 2026:16)

Tillgången på illegala skjutvapen bedöms vara stor i Sverige, och en stor del av det skjutvapenvåld som sker är kopplat till den grova organiserade brottsligheten.

Riksrevisionens granskning visar att Polismyndigheten och Tullverket bedriver ett viktigt arbete mot illegala skjutvapen, men att det inte är tillräckligt effektivt.

Bristerna beror bland annat på att myndigheterna saknar en långsiktig och sammanhållen strategi. Informationen om illegala skjutvapen är utspridd och svår att sammanställa och analysera. Informationsutbytet och uppföljningen brister, vilket försämrar möjligheterna att inrikta insatser och kontroller där de gör störst nytta.

Vidare har Polismyndighetens arbete mot dem som smugglar, tillverkar och distribuerar vapen inte varit tillräckligt prioriterat. Tullverket har betydande luckor i gränskontrollen och brist på tekniska hjälpmedel. Det nationella skjutvapencentret som har bildats för att arbeta långsiktigt mot tillförseln har spetskompetens, men saknar tydlig styrning och stabil bemanning.

Riksrevisionen rekommenderar Polismyndigheten och Tullverket att förbättra informationshanteringen. Tullverket rekommenderas att förbättra uppföljningen av beslag och kontroller. Polismyndigheten rekommenderas att klargöra syfte och arbetsuppgifter för det nationella skjutvapencentret, så att det kan bedriva ett effektivt arbete.